

Urząd Statystyczny w Katowicach
Statistical Office in Katowice

WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2000 R.

ANALIZY STATYSTYCZNE

Living Conditions of the Population in the Śląskie Voivodship in 2000

STATISTICAL ANALYSES

Katowice 2001

Objaśnienia znaków umownych

Kreska (-)	- zjawisko nie wystąpiło
Kropka (.)	- zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
„W tym”	- oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy
Znak x	- wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
Znak ^Δ	- oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązujących klasyfikacji

Skróty

tys. = tysiąc	poz. = pozycja
mln = milion	np. = na przykład
zł = złoty	m. in. = między innymi
m ² = metr kwadratowy	ww. = wyżej wymieniony
m ³ = metr sześcienny	Nr = numer
km = kilometr	Dz. U. = Dziennik Ustaw
kW h = kilowatogodzina	SA = Spółka Akcyjna
r. = rok	PKP = Polskie Koleje Państwowe
hm ³ = hektometr sześcienny (milion metrów sześciennych)	BAEL = Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
cd. = ciąg dalszy	PKD = Polska Klasyfikacja Działalności
dok. = dokończenie	

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła

URZĄD STATYSTYCZNY W KATOWICACH
STATISTICAL OFFICE IN KATOWICE

Analizy statystyczne
Statistical analyses

**WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI
W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM W 2000 R.**

*LIVING CONDITIONS OF THE POPULATION
IN THE ŚLĄSKIE VOIVODSHIP IN 2000*

ISBN 83-88102-16-8

Katowice, grudzień 2001 r.
December

2744/1

Opracowała: mgr Barbara PODGÓRSKA-JURKOWSKA

Skład komputerowy, wykresy: Mirosława STODÓŁKIEWICZ

Urząd Statystyczny w Katowicach, ul. Owocowa 3, 40-158 Katowice

Nakład 130 egz. Papier offsetowy, 80 g. Format A-5

Oddano do druku: grudzień 2001 r.

Druk: Wydział Poligrafii Urzędu Statystycznego w Katowicach, ul. Kossutha 7, 40-844 Katowice

Zam. 02/02

PRZEDMOWA

Prezentowana publikacja jest opracowaniem analitycznym przedstawiającym warunki życia ludności województwa śląskiego w 2000 r. w stosunku do lat poprzednich. Publikacja ma na celu zaprezentowanie podstawowych zjawisk i wielkości społeczno-gospodarczych oraz demograficznych, które przyczyniły się do zmian warunków życia ludności w naszym regionie.

Opracowanie to zawiera ogólną charakterystykę wybranych elementów warunków życia oraz analizę szczegółową m. in.: sytuacji finansowej tj. nominalnych i realnych dochodów ludności (dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych), przeciętnych wynagrodzeń, świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń socjalnych, a także sytuacji mieszkaniowej, sytuacji na rynku pracy i warunków pracy, oświaty, ochrony zdrowia, kultury, stanu i ochrony środowiska naturalnego, jak również stanu bezpieczeństwa publicznego.

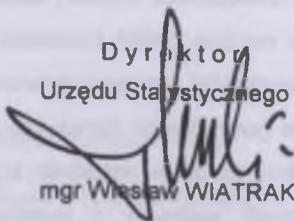
W opracowaniu wykorzystaliśmy również informacje statystyczne uzyskane w ramach badań budżetów gospodarstw domowych dotyczące dochodów, wydatków, spożycia wybranych artykułów żywnościowych i stanu wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania. Uwzględniliśmy tu także wskaźniki krajowe wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ważnych z punktu widzenia budżetów gospodarstw domowych.

Po raz pierwszy prezentujemy w opracowaniu porównanie warunków życia ludności województwa śląskiego według podregionów.

Do celów analizy wykorzystaliśmy szeroki zakres informacji pochodzących z badań statystycznych oraz informacje pozastatystyczne m. in.: Wojewódzkiego Urzędu Pracy (bezrobocie rejestrowane), Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kas Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (renty, emerytury i osoby uprawnione do tych świadczeń), Śląskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Katowicach (pracownicy medyczni), Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (pomoc społeczna), jednostek samorządu terytorialnego (wydatki budżetowe), Głównej Komendy Policji i Śląskiej Komendy Wojewódzkiej Policji (przestępczość i wypadki drogowe).

Uważam, że prezentowane informacje wzbudzą zainteresowanie wielu środowisk i będą służyć do dalszych opracowań.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego

mgr Wiesław WIATRAK

Katowice, grudzień 2001 r.

SPIS TREŚCI

	<i>Strona</i>
PRZEDMOWA	3
WYJAŚNIENIA METODYCZNE	9
1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA ZMIAN WYBRANYCH ELEMENTÓW WARUNKÓW ŻYCIA	19
2. SYTUACJA FINANSOWA LUDNOŚCI	32
2.1. Uwagi wstępne	32
2.2. Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych	34
2.3. Pracujący i wynagrodzenia zatrudnionych w gospodarce narodowej	36
2.4. Emerytury i renty	44
2.5. Bezrobocie rejestrowane, wydatki z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia	46
2.6. Świadczenia pomocy społecznej	51
2.7. Sytuacja finansowa gospodarstw domowych	54
2.7.1. Dochody rozporządzalne w gospodarstwach domowych	54
2.7.2. Wydatki gospodarstw domowych	56
2.7.3. Spożycie ilościowe artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych	59
2.7.4. Wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania	60
2.8. Wyposażenie ludności w środki transportu i łączności	62
3. WARUNKI MIESZKANIOWE	63
3.1. Sytuacja mieszkaniowa ludności	63
3.2. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne	64
3.3. Zużycie ilościowe wody, gazu, energii elektrycznej, ilość odprowadzanych ścieków siecią kanalizacyjną	65
3.4. Zaległości w opłatach za mieszkanie	67
4. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA	68

SPIS TREŚCI (dok.)

	<i>Strona</i>
5. WARUNKI PRACY	70
6. EDUKACJA I WYCHOWANIE	73
7. OCHRONA ZDROWIA	79
8. KULTURA	84
9. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO	86
10. STAN BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	88
11. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W PODREGIONACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO	91
12. PODSUMOWANIE	98

SPIS TABLIC

	<i>Numer</i>	<i>Strona</i>
Produkt krajowy brutto i dochód do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w województwie śląskim na tle kraju (1995, 1996, 1997, 1998, 1999)	1	35
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektorów własności i sekcji działalności gospodarczej w 2000 r.	2	41
Emeryci i renciści (1999, 2000)	3	44
Świadczenia emerytalne i rentowe brutto (1999, 2000).....	4	45
Świadczenia pomocy społecznej przez jednostki samorządu terytorialnego (1998, 1999, 2000)	5	51
Osoby i rodziny objęte pomocą społeczną według powodów przyznania pomocy (1998, 1999, 2000)	6	53
Gospodarstwa objęte reprezentacyjnym badaniem budżetów gospodarstw domowych (1998, 1999, 2000)	7	54
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych (1998, 1999, 2000)	8	55

SPIS TABLIC (dok.)

	<u>Numer</u>	<u>Strona</u>
Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych (1998, 1999, 2000)	9	56
Przeciętne miesięczne spożycie wybranych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych (1998, 1999, 2000)	10	60
Lokatorzy zalegający z opłatami za mieszkanie (1999, 2000)	11	67
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie w 2000 r.	12	73
Szkolnictwo w roku szkolnym 2000/2001	13	76
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na ochronę zdrowia w 2000 r.	14	79
Ambulatoryjna opieka zdrowotna (1999, 2000)	15	81
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i sztukę w 2000 r.	16	84
Wybrane elementy warunków życia w podregionach województwa śląskiego w 2000 r.	17	92
Warunki mieszkaniowe w podregionach województwa śląskiego w 2000 r.	18	94

SPIS WYKRESÓW I MAP

	<u>Strona</u>
Wybrane wskaźniki demograficzne w województwie śląskim na tle kraju (1990, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000)	32
Wskaźniki charakteryzujące aktywność ekonomiczną ludności w wieku 15 lat i więcej w województwie śląskim (listopad 1995, IV kwartał 1999, IV kwartał 2000)	33
Struktura pracujących w gospodarce narodowej według sektorów własności, sektorów ekonomicznych i statusu zatrudnienia (1998, 1999, 2000)	37
Struktura pracujących w gospodarce narodowej według sekcji działalności gospodarczej i sektorów własności w 2000 r.	39

SPIS WYKRESÓW I MAP (dok.)

	<i>Strona</i>
Wzrost/spadek przeciętnego realnego wynagrodzenia miesięcznego brutto według wybranych sekcji działalności gospodarki narodowej w 2000 r. w stosunku do 1999 r.....	42
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji działalności gospodarczej i sektorów własności w 2000 r.	43
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według wieku, wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawiania bez pracy (1999, 2000)	47
Struktura wydatków z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia (1999, 2000)	49
Wybrane przeciętne zasiłki ze świadczeń pomocy społecznej (1998, 1999, 2000)	52
Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na wybrane towary i usługi konsumpcyjne na 1 osobę w gospodarstwach domowych (1998, 1999, 2000)	58
Wypożyczenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania (1998, 1999, 2000)	61
Mieszkania zamieszkałe wyposażone w instalacje w 2000 r.	64
Ludność w miastach korzystająca z sieci rozdzielczej w 2000 r.	66
Drogi publiczne o twardej nawierzchni w 2000 r.	69
Struktura zatrudnienia w warunkach zagrożenia według wybranych sekcji działalności w 2000 r.	70
Struktura wypadków przy pracy według wybranych sekcji działalności w 2000 r.	72
Edukacja w roku szkolnym 2000/2001	75
Zatrudnieni lekarze specjaliści w 2000 r.	80
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych (1998, 1999, 2000)	88
Przestępstwa stwierdzone według rodzajów w 2000 r.	89
Województwo śląskie według podregionów	91
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według podregionów województwa śląskiego i sekcji działalności gospodarczej w 2000 r. ..	93

WYJAŚNIENIA METODYCZNE

1. Dane o liczbie ludności dotyczą ludności **faktycznie zamieszkałej** w granicach administracyjnych gmin.

2. Dane o ruchu naturalnym ludności opracowano: **urodzenia** – według miejsca zameldowania matki noworodka; **zgony** – według miejsca zameldowania osoby zmarłej. **Przyrost naturalny ludności** stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów.

3. Dane o **migracjach ludności** opracowano na podstawie informacji o zameldowaniach na pobyt stały. Saldo migracji obliczono jako różnicę między "napływem" rozumianym jako nowe zameldowania na pobyt stały, a "odpływem" – wymeldowania z pobytu stałego.

4. **Przy przeliczeniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.)** danych według wielkości zjawiska w ciągu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 30 VI (np. ruch naturalny ludności), a przy przeliczeniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII (np. liczba pracujących).

5. **Przeciętne dalsze trwanie życia** wyraża się liczbą lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku „x” lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablicę trwania życia.

6. Przez **ludność w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18-44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni - 45-64 lata, kobiety 45-59 lat. Przez **ludność w wieku**

nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku **przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku **poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni - 65 lat i więcej; kobiety - 60 lat i więcej.

7. Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Stanowi sumę wartości dodanej brutto, tj. wartości nowo wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne, powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów.

8. Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych powstają w skali makroekonomicznej w wyniku skorygowania dochodów pierwotnych brutto (składających się: z nadwyżki lub deficytu powstającego w wyniku produkcji, z wynagrodzeń i innych dochodów związanych z pracą najemną i z dochodów z tytułu własności) o podatki od dochodów i majątku, składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez właścicieli firm i gospodarstw rolnych, osoby wolnych zawodów oraz o świadczenia z ubezpieczeń społecznych i inne transfery bieżące.

9. W Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w wieku 15 lat i więcej, ludność podzielono na aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) oraz biernych zawodowo. W BAEL zastosowano m. in. wskaźniki i współczynniki:

- **współczynnik aktywności zawodowej** obliczony jako procentowy udział aktywnych zawodowo w badanej liczbie ludności,
- **wskaźnik zatrudnienia** obliczony jako procentowy udział pracujących w badanej liczbie ludności,
- **stopę bezrobocia** obliczoną jako procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo.

10. Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą całej gospodarki narodowej i prezentowane są zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD).

11. Dane o pracujących opracowano według faktycznego (stałego) miejsca pracy i dotyczą – jeśli nie zaznaczono inaczej – osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Dane te prezentowano w opracowaniu następująco:

- według sektorów własności,
- według sekcji działalności,
- według statusu zatrudnienia, w podziale na pracowników najemnych (do których zaliczono zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i duchownych) oraz na pracujących na własny rachunek (do których zaliczono osoby prowadzące działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami rodzin, w tym prowadzące gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz osoby wykonujące wolne zawody) .
- według sektorów ekonomicznych w podziale na:
 - rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybołówstwo i rybactwo,
 - przemysł i budownictwo, tj. sekcje: „Górnictwo i kopalnictwo”, „Działalność produkcyjna”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę”, „Budownictwo”
 - usługi rynkowe, tj. sekcje: „Handel i naprawy”, „Hotele i restauracje”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „Pośrednictwo finansowe”, „Obsługa nieruchomości i firm; nauka”, „Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna”, „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników”,

- usługi nierynkowe, tj. sekcje: „Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne” „Edukacja”, „Ochrona zdrowia i opieka społeczna”.

Dane o pracujących nie obejmują pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

12. Dane o przeciętnych miesięcznych wynagrodzeniach przypadających na 1 zatrudnionego nie obejmują indywidualnych gospodarstw rolnych, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego, duchownych, jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa narodowego oraz osób prawnych, jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób.

13. Dane o wynagrodzeniach obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty należne pracownikom z tytułu pracy.

14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:

- wynagrodzenia osobowe, bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także zatrudnionych za granicą;
- wypłaty z tytułu udziału w zysku do podziału lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach (do 1999 r. określane jako wypłaty z zysku do podziału i z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach);

- dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej;
- honoraria wypłacane niektórym grupom pracowników, np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych – za prace wynikające z umowy o pracę.

Od 1999 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto powiększono o obowiązkową składkę na ubezpieczenie społeczne.

15. Dane o liczbie **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 14 XII 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. Nr 25 z 18 III 1997 r. – tekst jednolity) określone są jako bezrobotne. Od 1997 r. za bezrobotnego nie uważa się osoby otrzymującej świadczenie lub zasiłek przedemerytalny, osoby odbywające szkolenie lub staż u pracodawcy.

16. **Stopę bezrobocia** rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo.

17. **Reprezentacyjne badanie budżetów gospodarstw domowych** dzieli gospodarstwa domowe na siedem podstawowych grup ludności ustalonych na podstawie wyłącznego lub głównego źródła utrzymania (źródła przynoszącego największy zarobek lub dochód), tj. na pracowników, pracowników użytkujących gospodarstwa rolne, rolników, pracujących na własny rachunek, emerytów, rencistów i utrzymujących się z niezarobkowych źródeł.

Do ludności **utrzymującej się z pracy** zaliczono pracujących najemnie, pracujących na własny rachunek oraz utrzymywanych przez nich członków rodzin.

Do ludności **utrzymującej się z niezarobkowych źródeł** zaliczono osoby, dla których posiadanie niezarobkowego źródła (jak np.: emerytura, renta, zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia z opieki społecznej) stanowi wyłączone lub główne źródło utrzymania oraz utrzymywanych przez te osoby członków rodzin.

18. Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne, w tym wartość spożycia naturalnego (tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek - rolniczej i poza rolniczej) oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie, bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych.

19. Wydatki gospodarstwa domowego na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego.

Pozostałe wydatki obejmują m. in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary, alimenty od osób prywatnych.

20. Spożycie artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych obejmuje artykuły zakupione za gotówkę i na kredyt, otrzymane nieodpłatnie oraz pobrane z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek (spożycie naturalne); bez spożycia w placówkach gastronomicznych.

21. Przez rodzinę rozumie się zespół osób wyodrębniony w ramach gospodarstwa domowego na podstawie kryteriów biologicznych. Rozróżnia się następujące typy rodzin: małżeństwa bez dzieci, małżeństwa z dziećmi, samotne matki z dziećmi, samotni ojcowie z dziećmi.

22. Dane o mieszkaniach oddanych do użytku dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku adaptacji inwestycyjnej, łącznie z mieszkaniem uzyskanymi z przebudowy oraz zagospodarowania strychów i innych wolnych powierzchni.

23. Dane o korzystających z wodociągu i kanalizacji obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągu poprzez źródła podwórzowe i uliczne, a w przypadku kanalizacji - wpusty kanalizacyjne. Dane o korzystających z gazu dotyczą ludności w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu z sieci.

24. W edukacji i wychowaniu dane dostosowano do zmian organizacyjnych w systemie oświaty, które były efektem wdrożenia od 1 IX 1999 r. reformy systemu oświaty. Dane dotyczące edukacji i wychowania obejmują: wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo gimnazjalne, szkolnictwo ogólnokształcące, szkolnictwo średnie techniczne i zawodowe, szkolnictwo policealne oraz szkolnictwo wyższe.

25. Dane dotyczące szkół podstawowych, gimnazjów, liceów ogólnokształcących i szkół zawodowych (zasadniczych zawodowych, średnich zawodowych i policealnych) – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano według stanu na początku roku szkolnego. Dane o absolwentach wykazano łącznie z eksternami i dotyczą poprzedniego roku szkolnego. Informacje w zakresie szkolnictwa wyższego dotyczą roku kalendarzowego.

26. Dane o **ochronie zdrowia** dotyczą działalności publicznych i niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. Zakładami opieki zdrowotnej są: szpitale i inne zakłady udzielające całodobowych lub całodziennych świadczeń zdrowotnych, przychodnie, ośrodki zdrowia i poradnie, pogotowia ratunkowe oraz żłobki i inne. Informacje o działalności w zamiejscowych oddziałach lub filiach szpitali i innych zakładów opieki zdrowotnej podano według faktycznej lokalizacji oddziału lub filii. Porady udzielone przez lekarzy i lekarzy stomatologów w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej wykazano łącznie z badaniami profilaktycznymi oraz poradami udzielonymi w izbach przyjęć szpitali ogólnych, a także w ramach praktyk lekarskich w miastach i na wsi.

27. Informacje o **pracownikach medycznych** pochodzą ze Śląskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Katowicach i obejmują osoby pracujące w zakładach opieki zdrowotnej w wymiarze pełnego lub niepełnego etatu, o ile praca ta ma charakter podstawowy; osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy są liczone tylko raz. Lekarzy wykazano łącznie z lekarzami odbywającymi staż.

28. **Pomoc społeczna** jest organizowana i świadczona przez gminy jako zadania własne lub zlecone oraz poprzez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie.

Pomoc materialna świadczona w formie zasiłków obejmuje m. in.

- **zasiłki stałe** - wypłacane co miesiąc osobom nie posiadającym własnych źródeł utrzymania,
- **zasiłki okresowe** - wypłacane osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej,
- **zasiłki celowe** - przyznane na zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych, np.: pokrycie kosztów leczenia, remontów mieszkań, opału i odzieży.

Renta socjalna przysługuje:

- osobie pełnoletniej i całkowicie niezdolnej do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia,
- osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu inwalidztwa powstałego w trakcie nauki w szkole wyższej, przed ukończeniem 25 roku życia.

Pomoc materialna udzielana w naturze polega na zaopatrywaniu podopiecznych w artykuły żywnościowe, odzież, opał, dostarczanie obiadów itp. Pomoc w formie usług świadczona jest głównie w postaci: sprawowania opieki nad chorym w domu, wykonywania prac domowych dla osób niepełnosprawnych, prania, sprawienia pogrzebu itp.

29. Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek samorządu terytorialnego (wojewódzkich, powiatowych i gminnych) oraz placówek fundacji, zgromadzeń zakonnych i organizacji społecznych.

30. W publikacji zaprezentowano dane w podziale na podregiony. Podział województwa na podregiony dokonano stosując **Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)** wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685). Opracowano ją na podstawie nomenklatury obowiązującej w krajach Unii Europejskiej (NUTS). Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) dzieli obszar kraju na jednostki terytorialne powiązane hierarchicznie na **pięciu poziomach**, z czego poszczególne poziomy obejmują swym zasięgiem:

- poziom 1 – obszar całego państwa,
- poziom 2 – województwa (regiony),
- poziom 3 – podregiony (grupy powiatów),
- poziom 4 – powiaty,
- poziom 5 – gminy.

Poziom 3 NTS dzieli województwo śląskie na **podregiony: północnośląski, południowośląski i centralny śląski.**

31. Niektóre dane mają charakter wstępny i mogą ulec zmianie w następnych wydaniach.

32. Bardziej szczegółowe uwagi i wyjaśnienia metodyczne zamieszczono w „Roczniku Statystycznym Województwa Śląskiego 2001” oraz w Zeszytach Metodycznych GUS.

33. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych; zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI

s e k c j e

skrót	pełna nazwa
Handel i naprawy	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem interesów
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	Administracja publiczna i obrona narodowa; gwarantowana prawnie opieka socjalna

1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA ZMIAN WYBRANYCH ELEMENTÓW WARUNKÓW ŻYCIA

Rok 2000 i poprzedzające go lata 1990 - 1999 to okres głębokich przemian gospodarczych, społecznych i politycznych w województwie śląskim podobnie jak w całym kraju.

Zróżnicowaniu uległy czynniki wpływające na warunki życiowe ludności jak:

- sytuacja materialna w zakresie finansowym, zaspokojenia podstawowych potrzeb oraz sytuacja mieszkaniowa, w tym wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne oraz w przedmioty trwałego użytku,
- sytuacja na rynku pracy i warunki pracy,
- dostępność do opieki zdrowotnej, edukacji i kultury,
- poziom infrastruktury technicznej i stopień zanieczyszczenia środowiska naturalnego,
- stan bezpieczeństwa publicznego.

Pojawiły się nowe procesy i zjawiska gospodarczo-społeczne, które spowodowały znaczne zubożenie niektórych warstw ludności. Do tych procesów i zjawisk można zaliczyć m. in. spadek zatrudnienia w gospodarce narodowej, wystąpienie bezrobocia, szybszy w niektórych latach wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych niż płac, rent i emerytur, a także znacznie niższy poziom przeciętnych wynagrodzeń w sektorze prywatnym w stosunku do sektora publicznego.

Zmalała liczba ludności w województwie śląskim w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji i wynosiła w końcu 2000 r. 4847,6 tys. osób wobec 4957,2 tys. w 1990 r., tj. mniej o 2,2% (w kraju wzrost o 1,2%). Podstawowe wskaźniki demograficzne w stosunku do wskaźników krajowych były niekorzystne. Wskaźnik urodzeń żywych

na 1000 ludności wynosił w 2000 r. 8,7 i ukształtował się na poziomie niższym niż w kraju (9,8). Wyższa była śmiertelność niemowląt na 1000 urodzeń żywych (województwo - 10,1, kraj - 8,1), pomimo występowania ogólnej tendencji spadku śmiertelności niemowląt. Krótsze także było w województwie przeciętne trwanie życia niż w kraju (liczone od chwili urodzenia) i wynosiło w 1999 r. dla mężczyzn 68,5 lat (kraj 68,8 lat), a dla kobiet 76,7 lat (kraj 77,5 lat). W 2000 r. przeciętne dalsze trwanie życia w województwie wynosiło dla mężczyzn i kobiet odpowiednio: 69,6 lat i 77,2 lata.

Wystąpiły niekorzystne zmiany **struktury ludności województwa według ekonomicznych grup wieku** w stosunku do aktualnej sytuacji na rynku pracy:

- wzrost odsetek ludności w wieku produkcyjnym z 60,2% w 1990 r. do 63,4% w 2000 r., przy malejącej jednocześnie liczbie miejsc pracy, szczególnie w restrukturyzowanych działach gospodarki narodowej, co spowodowało napięcia na rynku pracy i wzrost bezrobocia,
- wzrost odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym z 11,5% w 1990 r. do 14,1% w 2000 r. wpływając na pogorszenie przeciętnej sytuacji finansowej i zdrowotnej ludności,
- zmalał udział dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat z 28,4% w 1990 r. do 22,5% w 2000 r. i o ile proces ten nie zostanie zahamowany może przyczynić się w przyszłych okresach czasu do znacznej obniżki udziału ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem.

Zmalała **aktywność zawodowa ludności w wieku 15 lat i więcej** według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), a wskaźnik aktywności ekonomicznej wynosił w IV kwartale 2000 r. 50,6% wobec 54,8% w listopadzie 1995 r. Wskaźnik zatrudnienia zmalał w omawianym okresie czasu do 42,0% z 49,0%, natomiast stopa bezrobocia wzrosła do 17,0% z 10,6%. Należy podkreślić, że stopa bezrobocia według BAEL dotyczy bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy i nie zarejestrowanych.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej województwa wykazywała tendencję malejącą. W końcu 2000 r. liczba osób oficjalnie pracujących w gospodarce narodowej województwa łącznie z indywidualnymi gospodarstwami rolnymi (bez pracujących w szarej strefie) stanowiła 11,5% ogółu pracujących w krajowej gospodarce narodowej i wynosiła 1750,8 tys., tj. o 4,6% mniej niż w końcu września 1999 r. Największy spadek liczby pracujących dotyczył budownictwa (o 13,9%) oraz przemysłu (o 10,3%), w tym górnictwa i kopalnictwa (o 15,2%).

Zmieniła się struktura pracujących w końcu 2000 r. w stosunku do 1999 r. (stan w dniu 30 IX) według sektorów własności, sektorów ekonomicznych oraz według statusu zatrudnienia. W szczególności wzrósł odsetek pracujących: w sektorze prywatnym (do 64,9% z 63,3%), w sekcjach usług rynkowych i nierynkowych (do 50,1% z 48,0%) oraz pracodawców i pracujących na własny rachunek (do 23,0% z 21,4%). Zmalał natomiast odsetek pracujących w sektorze publicznym (do 35,1% z 36,7%), w przemyśle i budownictwie (do 37,7% z 40,4%) oraz pracowników najemnych (do 77,0% z 78,6%).

Zmiany struktury pracujących w województwie potwierdzają kontynuację procesu restrukturyzacji i prywatyzacji w 2000 r., co nie pozostaje bez wpływu na warunki życia tej części ludności, której te procesy dotyczyły bezpośrednio i powodowały obniżkę dochodów, konieczność przekwalifikowania lub utratę pracy.

W województwie śląskim występowała duża częstotliwość pracy w warunkach szkodliwych. Udział zatrudnionych w warunkach zagrożenia w stosunku do ogółu zatrudnionych w badanej zbiorowości przedsiębiorstw (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) w końcu 2000 r. wynosił 23,5%, (w tym w górnictwie i kopalnictwie 65,0%), gdy wskaźnik krajowy 14,0%. W 1999 r. wskaźnik wojewódzki wynosił 25,5%, a krajowy - 14,3%.

Co czwarty zatrudniony w kraju w warunkach zagrożenia pracował w województwie śląskim, co znajdowało odzwierciedlenie w zachorowalności i wypadkowości oraz w kosztach świadczeń z tych tytułów.

W 2000 r. wystąpiło 14,8 tys. wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy, w których było poszkodowanych 14,9 tys. osób (15,7% ogółu poszkodowanych w wypadkach w kraju). W górnictwie i kopalnictwie wydarzyło się około jednej czwartej ogółu wypadków śmiertelnych, a pozostałe wypadki były na tyle ciężkie, że przeciętna niezdolność do pracy wynosiła około 80 dni (wskaźnik wojewódzki 52 dni).

Znacznie wzrosła liczba bezrobotnych w województwie w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego. Liczba osób bezrobotnych według BAEL aktywnie poszukujących pracy liczyła w IV kwartale 2000 r. 299,0 tys. osób i wzrosła w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku o 25,1%. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w końcu 2000 r. wzrosła w okresie roku o 23,6% do poziomu 259,8 tys. Bezrobotni zarejestrowani województwa śląskiego stanowili 9,6% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w kraju (druga lokata w kraju po województwie mazowieckim).

Wzrósł udział bezrobotnych mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych do 42,1% w końcu 2000 r. w stosunku do 41,0% przed rokiem, a także udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku do 84,9% (82,2% w końcu 1999 r.). Około jedną trzecią bezrobotnych, stanowiły osoby młode do 24 roku życia, a osoby z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym oraz zasadniczym zawodowym prawie 70% ogółu bezrobotnych.

Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w kraju w 2000 r. w stosunku do cen z roku poprzedniego wyniósł 10,1% i był wyższy o 2,8 pkt niż w 1999 r. Wśród towarów i usług ważnych z punktu widzenia budżetów gospodarstw domowych najbardziej wzrosły ceny transportu o 20,0%, w tym paliwa o 36,8% i komunikacji miejskiej o 19,1%. Wyższe były ceny użytkowania mieszkania i nośników energii o 11,2%, w tym opłaty za najem mieszkania łącznie z opłatą za zimną wodę o 20,1%, a za gaz o 17,2%. Gazety, czasopisma, książki i artykuły piśmienne podrożały o 13,6%, a leki o 12,6%. Ceny edukacji wzrosły o 11,5%, a towarów i usług związanych z higieną osobistą o 7,7%. Wśród towarów żywnościowych i napojów bezalkoholowych, które były droższe o 10,0%, cukier, miód, czekolada i wyroby cukiernicze podrożały o 20,5%, pieczywo i produkty zbożowe o 14,3%, mleko, sery i jaja o 12,9%, a mięso wieprzowe o 10,9%.

Przeciętne nominalne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej województwa śląskiego w 2000 r. w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób (bez rolnictwa indywidualnego) wynosiło 2069,73 zł wobec 1890,87 zł w 1999 r. i wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 9,5%. **Wartość realna przeciętnego wynagrodzenia brutto** zmalała w skali roku o 0,5%.

Spadek realnej wartości wynagrodzeń w 2000 r. odnotowano w stosunku do 1999 r. w górnictwie i kopalnictwie, przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu i naprawach, transporcie, gospodarce magazynowej i łączności oraz w obsłudze nieruchomości i firm; nauce, tj. w sekcjach w których było zatrudnionych około 70% ogółu zatrudnionych w omawianej zbiorowości przedsiębiorstw.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta w 2000 r. w województwie wynosiła 1052,22 zł, tj. o 7,1% więcej niż w 1999 r. W ujęciu realnym oznacza to spadek w stosunku do 1999 r. o 2,7%. Emerytura i renta była wyższa w pozarolniczym systemie ubezpieczeń społecznych w stosunku do przeciętnych świadczeń emerytalno-rentowych rolników indywidualnych (1072,34 zł wobec 760,81 zł). Przeciętna emerytura i renta stanowiła w 2000 r. około połowy (50,8%) przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej (w 1999 r. 51,9%).

Rosła skala udzielanej pomocy społecznej, co także świadczy o pogarszaniu się warunków życia ludności. O ile w 1999 r. jednostki samorządu terytorialnego przeznaczały na opiekę społeczną 9,5% ogółu wydatków budżetowych, to w 2000 r. 10,1%.

Wzrosła liczba osób, którym jednostki samorządu terytorialnego udzieliły pomocy społecznej. W 2000 r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 249,0 tys. osób, gdy przed rokiem 220,6 tys., tj. o 12,9% więcej. Kwota świadczeń przyznanych omawianym osobom wyniosła 300,0 mln zł (o 31,7% więcej niż w 1999 r.). Wysokość przeciętnych zasiłków ze świadczeń pomocy społecznej była zróżnicowana. Najwyższe to zasiłki stałe i renta socjalna wynoszące w 2000 r. przeciętnie około 360 zł. Przeciętne zasiłki związane z ochroną macierzyństwa, zasiłki okresowe oraz pomoc dla kombatantów były rzędu 200 zł. Zwiększyła się w stosunku do 1999 r. liczba miejsc w domach pomocy społecznej o 202. Niemniej w końcu 2000 r. na miejsce w placówkach stacjonarnych pomocy społecznej oczekiwało 1,2 tys. osób.

Jak wynika z obliczeń makroekonomicznych przeprowadzonych w Centralnych Ośrodku Rachunków Regionalnych US Katowice dla lat 1998 - 1999 **przeciętne dochody do dyspozycji brutto w sektorze**

gospodarstw domowych na 1 mieszkańca województwa śląskiego wynosiły w 1999 r. 12817 zł (przed rokiem 12039 zł), tj. 113,2% krajowej wielkości dochodów, co daje drugą lokatę w porównaniach międzywojewódzkich, po województwie mazowieckim z kwotą dochodu do dyspozycji brutto 15652 zł na 1 mieszkańca. Ogólne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych w województwie śląskim w kwocie 62477,8 mln zł stanowiły 14,3% wielkości krajowej, co jest zgodne z wysokim udziałem województwa w tworzeniu produktu krajowego brutto w 1999 r. - 13,9% krajowego PKB. **Realna wartość przeciętnych dochodów do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca województwa śląskiego była niższa w 1999 r. niż w roku poprzednim o 0,7%.**

Z badań budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2000 r. **przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na 1 osobę** wyniósł w gospodarstwach domowych ogółem 657,41 zł i był wyższy o 10,1% w stosunku do poprzedniego roku. Oznacza to, że **w wymiarze realnym pozostał na tym samym poziomie co w 1999 r.** W tworzeniu przeciętnego dochodu na 1 osobę ponad połowa pochodziła z pracy najemnej, z pracy na własny rachunek około 8%, a ze świadczeń społecznych oraz innych świadczeń socjalnych ponad jedna trzecia.

Przeciętne nominalne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osiągnęły poziom w 2000 r. 620,80 zł, tj. wyższy niż przed rokiem o 6,0%. **Wydatki realne były niższe niż w roku poprzednim o 3,7%.** W największym stopniu wzrosły wśród wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w gospodarstwie domowym w przeliczeniu na 1 osobę w 2000 r. w porównaniu do 1999 r. wydatki na edukację o 42,2% oraz na łączność o 31,4%. Najbardziej istotną zmianą w strukturze wydatków w 2000 r. w porównaniu do 1998 r. był spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe, odzież i obuwie oraz rekreację i kulturę oraz wzrost udziału wydatków na transport, użytkowanie mieszkania i nośniki energii, a także na łączność.

W 2000 r. nie odnotowano w stosunku do roku poprzedniego istotnych zmian w podstawowych wskaźnikach obrazujących sytuację mieszkaniową ludności. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 60,7 m² (w 1999 r. - 60,5 m²). Mieszkanie składało się w 2000 r. przeciętnie z 3,43 izb, podobnie jak w roku poprzednim. Na 1000 ludności było w województwie 328,9 mieszkań (wskaźnik krajowy 306,5). Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę wynosząca w województwie 20,4 m² (wobec 19,2 m² w kraju) dawała województwu śląskiemu trzecią lokatę w porównaniach międzywojewódzkich.

W 2000 r. oddano do użytku 5,6 tys. mieszkań, o 5,1% więcej niż w 1999 r. Wskaźnik oddanych mieszkań do użytku na 1000 ludności w województwie był niższy niż przeciętnie w kraju (1,2 wobec 2,3). Przeciętne nowo wybudowane mieszkanie w 2000 r. składało się z 4,8 izby, a jego przeciętna powierzchnia użytkowa wynosiła 115,2 m².

Z roku na rok poprawiał się stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne. W końcu 2000 r. w wodociąg wyposażonych było 98,0% ogółu mieszkań zamieszkałych (w 1998 r. 97,4%), ustęp spółkowany posiadało 87,3% mieszkań (w 1998 r. 86,3%), łazienkę posiadało 87,0% mieszkań (w 1998 r. 86,2%), natomiast gaz sieciowy i centralne ogrzewanie odpowiednio 62,6% i 75,7% mieszkań (w 1998 r. odpowiednio 62,2% oraz 73,8%).

System opieki zdrowotnej po wprowadzeniu od 1 stycznia 1999 r. reformy służby zdrowia był finansowany głównie z ubezpieczeń zdrowotnych ludności za pośrednictwem Kas Chorych. Zmniejszyły się w związku z tym wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na służbę zdrowia do 4,3% ogółu wydatków w 2000 r. (przed wprowadzeniem reformy w 1998 r. wynosiły 10,5%).

Pogorszyła się sytuacja chorych oczekujących pomocy ambulatoryjnej i stacjonarnej w ramach Kas Chorych.

W 2000 r. wystąpił dalszy **spadek liczby personelu medycznego** pracującego w placówkach służby zdrowia. W stosunku do 1999 r. zmalała liczba lekarzy o 478 (o 3,9%) oraz pielęgniarek o 327 (o 1,3%). W największym stopniu zmalała liczba lekarzy stomatologów zatrudnionych w służbie zdrowia, tj. o 10,4% (o 180).

W lecznictwie ambulatoryjnym mimo wzrostu ogólnej liczby przychodni w 2000 r. w porównaniu do 1999 r. zmniejszyła się liczba udzielonych porad z 27,7 tys. do 26,6 tys. Ubyło 64 przychodnie dla ogółu ludności (rejonowe, specjalistyczne i inne) utworzone głównie przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministerstwo Zdrowia. Wzrosła o 38 liczba przychodni i ośrodków służby medycyny pracy. Wśród przychodni ponad połowę stanowiły zakłady niepubliczne, tj. 519; 51,7% ogółu, co oznacza wzrost liczby zakładów niepublicznych w 2000 r. w stosunku do 1999 r. o 202 jednostki (o 63,7%).

Dynamicznie rozwijały **prywatne praktyki lekarskie** prowadzone w ramach działalności gospodarczej na koszt pacjenta w prywatnych gabinetach. Liczba praktyk lekarskich tj. indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych, a także indywidualnych i grupowych wyłącznie w miejscu wezwania, łącznie z praktykami prowadzącymi badania profilaktyczne w zakresie służby medycyny pracy, wzrosła w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego ponad 3-krotnie (776 wobec 237).

Dynamicznie rosła także **liczba aptek** w województwie, przy czym wzrost ten dotyczył jedynie aptek prywatnych (o 71).

W lecznictwie stacjonarnym wystąpił w 2000 r. w porównaniu do 1999 r. dalszy spadek liczby łóżek w szpitalach. W końcu 2000 r. liczba łóżek w szpitalach ogólnych (łącznie z łózkami w oddziałach szpitalnych) zmalała o 1150 przy równoczesnym wzroście liczby osób leczonych w 2000 r. o 4890 (wskaźnik łóżek na 10 tys. ludności obniżył się z 62,0 w końcu 1999 r. do 59,9 w 2000 r.). Zmniejszyła się w niewielkim stopniu liczba łóżek w szpitalach psychiatrycznych przy jednoczesnym wzroście liczby osób leczonych, co pogorszyło warunki leczenia.

Liczba podstawowych jednostek pomocy doraźnej w 2000 r. nie uległa zmianie w stosunku do 1999 r., mimo to o 17,2 tys. wzrosła liczba wyjazdów do chorych oraz wzrosła o 1,9 tys. liczba wyjazdów do wypadków.

Rok szkolny 2000/2001 był drugim z kolei po wprowadzeniu reformy ustroju szkolnego. W efekcie reformy powstały sześcioletnie szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja zamiast dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych. W ogólnych wydatkach jednostek samorządu terytorialnego wydatki na oświatę i wychowanie w stosunku do 1999 r. miały udział zbliżony co do wielkości: w 2000 r. 37,1% wobec 37,2% w 1999 r. oraz niewiele większy niż przed wprowadzeniem reformy (w 1998 r. - 36,9%). Wydatki na oświatę i wychowanie w wartościach bezwzględnych wzrosły w 2000 r. w stosunku do wydatków sprzed roku o 4,5 mln zł, tj. o 15,5%. W strukturze rodzajowej wydatków jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie przeważały wynagrodzenia, które stanowiły w 2000 r. 60,0% ogółu (w 1999 r. - 54,2%).

Zwiększył się odsetek uczniów kontynuujących edukację po szkole podstawowej starego typu, który w roku szkolnym 2000/2001 wynosił 92,4% (gdy w roku szkolnym 1999/2000 - 91,6%):

- 35,9% w liceum ogólnokształcącym (przed rokiem 33,4%),
- 35,7% w szkołach średnich zawodowych (przed rokiem 36,2%)
- 20,7% w szkołach zasadniczych zawodowych (odpowiednio 22,0%).

Rosła związana z wyżem demograficznym i wzrostem aspiracji edukacyjnych młodzieży **liczba uczniów szkół średnich ogólnokształcących i średnich zawodowych**, w których w roku szkolnym 2000/2001 łącznie ze szkołami średnimi zawodowymi kontynuowało naukę 71,6% absolwentów szkół podstawowych starego typu.

Duża konkurencja na rynku pracy, a także możliwość uzyskania legalnej pracy za granicą po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej sprzyjała nauczaniu **zachodnioeuropejskich języków obcych**. W roku szkolnym 2000/2001 języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego uczyło się więcej niż w poprzednim roku szkolnym o 7,5%, a niemieckiego o 5,2%.

W roku akademickim 2000/2001 **wzrosła liczba szkół wyższych** o 3 uczelnie w stosunku do poprzedniego roku oraz o 5 uczelni w stosunku do danych sprzed dwóch lat. Liczba studentów była wyższa o 11,6% niż przed rokiem oraz o 25,7% w stosunku do roku akademickiego 1998/1999. Wysoki i rosnący był udział studentów studiów wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych w ogólnej liczbie studentów (w roku akademickim 2000/2001 - 58,6% wobec 57,8% w roku akademickim 1999/2000).

Wydatki na kulturę i sztukę z budżetów jednostek samorządu terytorialnego stanowiły w 2000 r. 3,4% ogółu wydatków (w 1999 r. - 3,3%). W wartościach bezwzględnych wystąpił wzrost wydatków na kulturę w 2000 r. o 17,1% w stosunku do roku poprzedniego.

Wzrastała w 2000 r. w stosunku do 1999 r. **liczba wydawanych książek i broszur** o 123 tytuły oraz nakład o 1212,7 tys. egzemplarzy (o 50,6%). Wzrost ten dotyczył głównie wydawnictw popularnych, których nakłady i tytuły wzrosły około dwukrotnie oraz w mniejszym stopniu wydawnictw naukowych i zawodowych. **Malą** liczbą wydawanych tytułów, podręczników szkolnych, podręczników dla szkół wyższych i literatury pięknej. Nieznacznie wzrosła liczba wydawanych gazet i czasopism (o 4 tytuły) oraz przeciętny jednorazowy nakład gazet i czasopism (o 17,9 tys. egzemplarzy).

Dążność mieszkańców województwa do sięgania po dobra kultury pomimo ubożenia niektórych warstw społeczeństwa nie zmniejszyła się. W szczególności dotyczyło to kultury popularnej nie wymagającej ponoszenia znacznych kosztów. **Wzrosła** liczba czytelników zarejestrowanych w bibliotekach publicznych i filiach w końcu 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego (o 38,2 tys.; o 3,8%) przy równoczesnym wzroście księgozbiorów bibliotek (o 1214 tys. woluminów; o 7,7%) i malejącej w niewielkim stopniu liczbie bibliotek (o 17; o 1,9%).

Liczba instytucji artystycznych w 2000 r. w stosunku do 1999 r. nie uległa zmianie. Zmniejszyła się natomiast w niewielkim stopniu (o 1,0%) liczba przedstawień (organizowanych przez teatry i instytucje muzyczne) oraz widzów i słuchaczy (o 0,7%). **Muzea** prezentowały w 2000 r. nieco więcej wystaw niż przed rokiem (o 19), zwiększyła się także liczba zwiedzających muzea i wystawy (o 19 tys.). **Malą** udział młodzieży szkolnej

w ogólnej liczbie zwiedzających muzea i wystawy z około 45% w 1999 r. do około 42% w 2000 r. Znacznie zmalała popularność kina, gdyż pomimo wzrostu liczby kin w województwie zmniejszyła się liczba widzów o 36,5%.

Podsumowując można stwierdzić, że przeciętne gorsze warunki życia zwłaszcza finansowe dotyczyły osób, które posiadały niezarobkowe źródło utrzymania, a także osób przez nie utrzymywanych. Dotyczy to więc osób utrzymujących się ze świadczeń społecznych i innych świadczeń socjalnych. Jak wynika z danych z Mikrospisu 1995 osoby utrzymujące się głównie z niezarobkowego źródła utrzymania stanowiły niemal 36% ludności (28% ludności posiadało omawiane źródło utrzymania, a niespełna 8% ludności to osoby utrzymywane przez nich).

Wśród osób pracujących także trudniejszą sytuację finansową mieli ci mieszkańcy województwa, którzy posiadali osoby na utrzymaniu. Wśród ludności województwa śląskiego według danych z Mikrospisu w 1995 r. praca stanowiła główne źródło utrzymania dla około 65% ludności, w tym około 36% stanowili pracujący (łącznie z pracującymi w rolnictwie) a prawie 29% przez nich utrzymywani. Natomiast wśród ogółu rodzin w województwie śląskim w 1995 r. 58,6% posiadało dzieci w wieku do 24 lat na utrzymaniu. Szczególnie trudna była sytuacja około 9% rodzin, które posiadały troje i więcej dzieci do lat 24 na utrzymaniu.

Należy zauważyć, że bardziej aktualne dane o strukturze ludności według głównego źródła utrzymania oraz o strukturze rodzin posiadających dzieci do lat 24 na utrzymaniu będą znane po przeprowadzeniu i opracowaniu danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

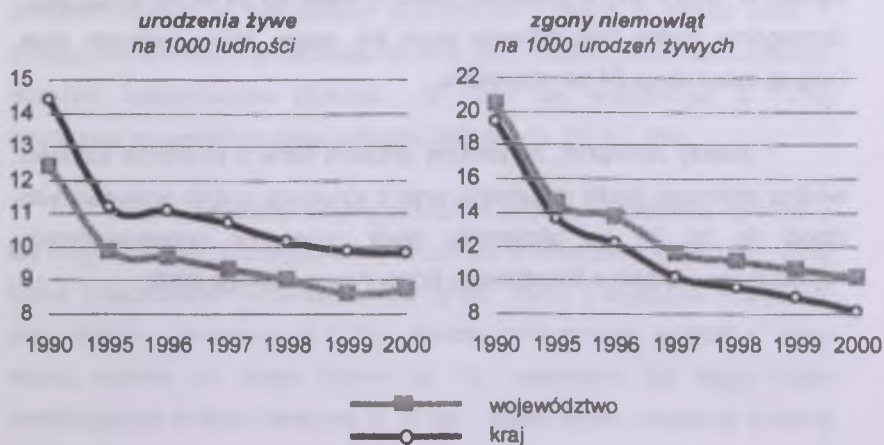
2. SYTUACJA FINANSOWA LUDNOŚCI

2. 1. Uwagi wstępne

W końcu 2000 r. ludność województwa śląskiego liczyła 4847,6 tys. osób, tj. mniej o 2,2% w stosunku do 1990 r. W ostatnich latach pojawiły się symptomy pogarszania się sytuacji finansowej ludności. Wynikało to ze splotu niekorzystnych zjawisk społeczno-ekonomicznych związanych z transformacją ustrojową oraz zmianami struktury demograficznej ludności.

Zmiany strukturalne gospodarki narodowej spowodowały, że malała atrakcyjność województwa jako terenu osiedlenia się na pobyty stały, a odpływ ludności przewyższał przyływ. W 2000 r. ujemne saldo migracji ukształtowało się na poziomie minus 12,2 tys. osób (w 1999 r. minus 8,2 tys. osób, gdy w 1990 r. saldo migracji było dodatnie i wynosiło 12,5 tys. osób). Zmalała liczba urodzeń żywych z 60,4 tys. w 1990 r. do 42,2 tys. w 2000 r. oraz w przeliczeniu na 1000 ludności odpowiednio z 12,4 w 1990 r. do 8,7 w 2000 r. (wskaźniki krajowe odpowiednio 14,4 i 9,8 na 1000 ludności).

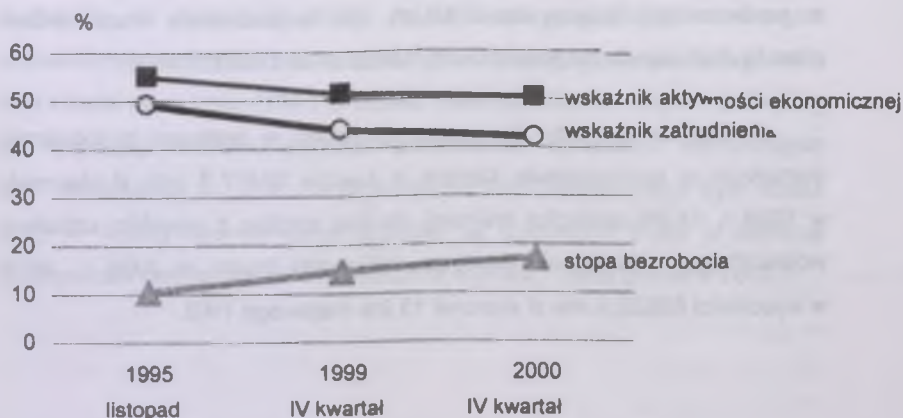
Wybrane wskaźniki demograficzne w województwie śląskim na tle kraju

Pomimo pozytywnej tendencji zmniejszania się umieralności niemowląt współczynnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych był w województwie śląskim w 2000 r. wyższy niż w kraju (10,1 wobec 8,1). Także pomimo wzrostu przeciętnego dalszego trwania życia ludności w województwie liczonego od chwili urodzenia, wielkości te były niższe od przeciętnej krajowej i wynosiły w 1999 r. dla mężczyzn 68,5 lat (kraj 68,8 lat), a dla kobiet 76,7 lat (kraj 77,5 lat). W 2000 r. przeciętne dalsze trwanie życia w województwie wynosiło dla mężczyzn i kobiet odpowiednio: 69,6 lat i 77,2 lata.

Pogorszyła się sytuacja na rynku pracy województwa. Jak wynika z Badania Aktywności Zawodowej Ludności (BAEL) prowadzonej przez GUS z częstotliwością kwartalną, malała w ostatnich latach aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej oraz rosła stopa bezrobocia. Należy zauważyć, że stopa bezrobocia według BAEL dotyczy zarówno osób zarejestrowanych w urzędach pracy jak i nie zarejestrowanych.

Wskaźniki charakteryzujące aktywność ekonomiczną ludności w wieku 15 lat i więcej w województwie śląskim

W okresie od 1995 r. (dane z listopada) do IV kwartału 2000 r. znacznie obniżył się współczynnik aktywności zawodowej ludności (o 4,2 pkt procentowe) do poziomu 50,6% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Wskaźnik zatrudnienia zmalał do 42,0% (o 7,0 pkt), a stopa bezrobocia według BAEL wzrosła do 17,0% ludności aktywnej zawodowo (o 6,4 pkt).

2. 2. Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych

Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych województwa śląskiego, wynikające z przeprowadzonych po raz pierwszy w Centralnym Ośrodku Rachunków Regionalnych US Katowice dla lat 1998 - 1999 obliczeń, wynosiły w 1999 r. na 1 mieszkańca 12817 zł (w 1998 r. 12039 zł). Oznacza to, że wystąpił wzrost dochodu na 1 mieszkańca w stosunku do roku poprzedniego o 6,5%, tj. poniżej wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych wynoszącego 7,3%. Przeciętny dochód do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w województwie stanowił 113,2% wielkości krajowej (druga lokata w porównaniach międzywojewódzkich, po województwie mazowieckim z kwotą dochodu do dyspozycji brutto 15652 zł na 1 mieszkańca).

Ogólne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w województwie śląskim w kwocie 62477,8 mln zł stanowiły w 1999 r. 14,3% wielkości krajowej, co jest zgodne z wysokim udziałem województwa w tworzeniu produktu krajowego brutto w 1999 r., który w wysokości 85629,9 mln zł stanowił 13,9% krajowego PKB.

Tabl. 1. Produkt krajowy brutto i dochód do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w województwie śląskim na tle kraju

Wyszczególnienie a - 1995 b - 1996 c - 1997 d - 1998 e - 1999	Ogółem			Na 1 mieszkańca		
	w mln zł	rok poprzedni=100	kraj = 100	w zł	rok poprzedni=100	kraj = 100
Dochód narodowy brutto.. a	48283,4	x	15,7	9824	x	123,0
b	59087,1	122,4	15,2	12044	122,6	119,9
c	70374,9	119,1	14,9	14363	119,3	117,5
d	78305,1	111,3	14,1	16014	111,5	111,9
e	85625,9	109,3	13,9	17565	109,7	110,4
Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych... d	58869,4	x	14,7	12039	x	116,5
e	62477,8	106,1	14,3	12817	106,5	113,2

Trzeba jednak zauważyć, że pomimo zaliczenia województwa śląskiego do czołówki w tworzeniu produktu krajowego brutto udział województwa w tym procesie wykazywał w ostatnich latach tendencję malejącą (z 15,7% w 1995 r. do 13,9% w 1999 r.), a dynamika wzrostu dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych województwa na 1 mieszkańca w 1999 r. w stosunku do poprzedniego roku była niższa niż w kraju (106,5% wobec 109,6%). Realna wartość dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych województwa na 1 mieszkańca w 1999 r. w stosunku do roku poprzedniego była niższa o 0,7%. Należy nadmienić, że dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w 2000 r. będą znane w 2002 r.

Jak wynika z danych Mikrospisu 1995 praca była głównym źródłem utrzymania dla około dwóch trzecich ludności województwa śląskiego, tj. 64,6% ogółu, w tym prawie 36% stanowili pracujący (łącznie z pracującymi w rolnictwie), a blisko 29% przez nich utrzymywani. Niezarobkowe źródło utrzymania, tj. reńę, emeryturę, zasiłki (m. in. dla bezrobotnych lub z opieki społecznej) posiadało prawie 28% ludności, a utrzymywani przez nich stanowili niespełna 8%.

O zróżnicowaniu sytuacji materialnej poszczególnych grup ludności województwa w 2000 r. można wnioskować na podstawie:

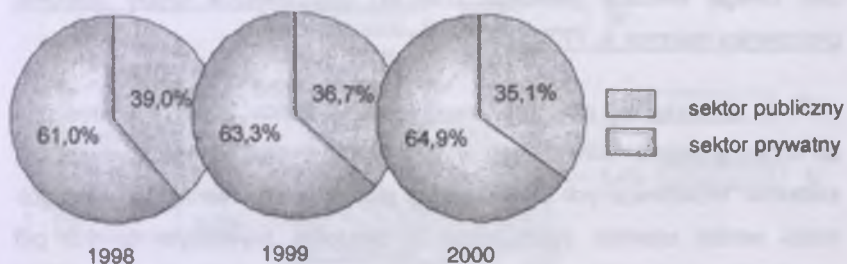
- liczby i struktury pracujących oraz przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zatrudnionych w poszczególnych sekcjach działalności gospodarki narodowej,
- liczby emerytów i rencistów oraz przeciętnej renty i emerytury,
- liczby i struktury bezrobotnych, przeciętnych zasiłków z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia oraz struktury funduszu,
- liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz przeciętnej wielkości tych świadczeń.

2.3. Pracujący i wynagrodzenia zatrudnionych w gospodarce narodowej

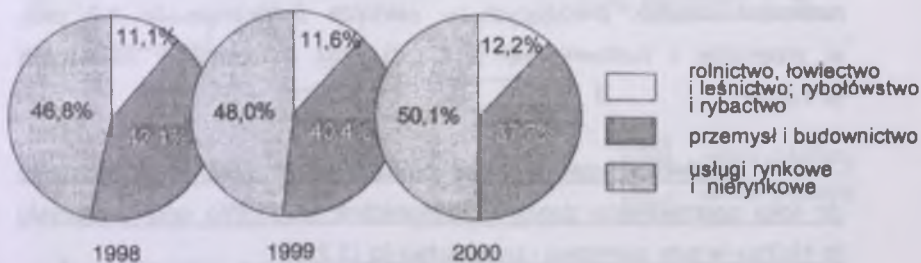
Mała liczba pracujących w gospodarce narodowej, co powodowało obniżenie przeciętnego poziomu życia ludności szczególnie tej grupy mieszkańców województwa, która utraciła pracę w lepiej płatnych branżach lub zasilła szeregi bezrobotnych. W końcu 2000 r. liczba osób oficjalnie pracujących w gospodarce narodowej województwa łącznie z indywidualnymi gospodarstwami rolnymi (bez pracujących w szarej strefie) wynosiła 1750,8 tys., tj. o 4,6% mniej niż w końcu września 1999 r. Oznacza to spadek liczby pracujących na 1000 ludność w końcu 2000 r. do poziomu 361 osób wobec 377 osób w końcu września 1999 r. oraz wobec 392 osób w końcu września 1998 r.

Struktura pracujących w gospodarce narodowej według sektorów własności, sektorów ekonomicznych i statusu zatrudnienia

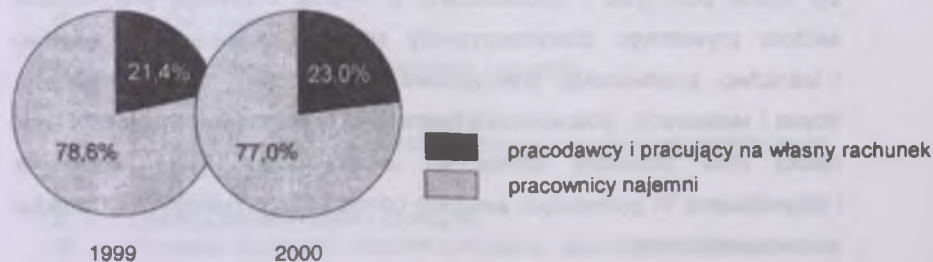
według sektorów własności

według sektorów ekonomicznych

według statusu zatrudnienia

U w a g a. W latach 1998 - 1999 stan w dniu 30 IX, w 2000 r. stan w dniu 31 XII.

Większość pracujących w gospodarce narodowej według sektorów własności stanowili w końcu 2000 r. pracownicy sektora prywatnego tj. 64,9%, a w strukturze pracujących według statusu zatrudnienia (biorąc pod uwagę siedzibę jednostki prawnej) najliczniejszą grupę stanowili pracownicy najemni, tj. 77,0%.

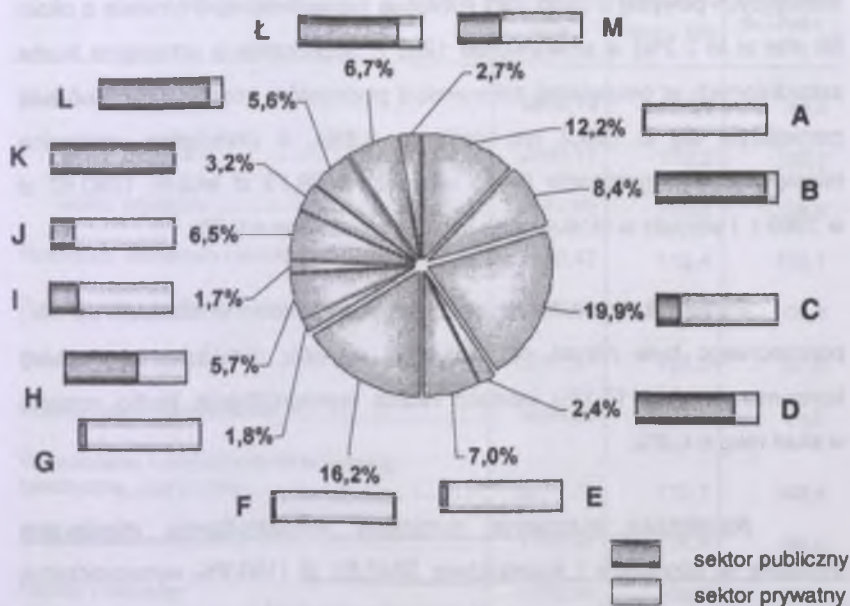
Zmieniła się struktura pracujących w końcu 2000 r. w stosunku do końca września 1999 r. (stan w dniu 30 IX) według sektorów własności, sektorów ekonomicznych oraz według statusu zatrudnienia. W szczególności wzrósł odsetek pracujących: w sektorze prywatnym (o 1,6 pkt procentowych), w sekcjach usług rynkowych i nierynkowych (o 2,1 pkt), w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie; rybołówstwie i rybactwie (o 0,6 pkt) oraz pracodawców i pracujących na własny rachunek (o 1,6 pkt). Zmalał natomiast odsetek pracujących w sektorze publicznym (o 1,6 pkt), w przemyśle i budownictwie (2,7 pkt) oraz pracowników najemnych (o 1,6 pkt).

Najmniejszy spadek liczby pracujących w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego dotyczył budownictwa (o 13,9%) oraz przemysłu (o 10,3%), w tym górnictwa i kopalnictwa (o 15,2%).

W 2000 r. wśród pracujących według sekcji działalności największy był udział przemysłu i budownictwa, tj. 37,7%. Przewagą pracowników sektora prywatnego charakteryzowały się sekcje: rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, handel i naprawy, hotele i restauracje, pośrednictwo finansowe, obsługa nieruchomości i firm; nauka oraz pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna. W pozostałych sekcjach odnotowano przewagę pracowników sektora publicznego.

Struktura pracujących w gospodarce narodowej według sekcji działalności gospodarczej i sektorów własności w 2000 r.

Stan w dniu 31 XII

- A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo
- B - Górnictwo i kopalnictwo
- C - Przetwórstwo przemysłowe
- D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę
- E - Budownictwo
- F - Handel i naprawy^Δ
- G - Hotele i restauracje
- H - Transport, gospodarka magazynowa i łączność
- I - Pośrednictwo finansowe
- J - Obsługa nieruchomości i firm; nauka^Δ
- K - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne^Δ
- L - Edukacja
- Ł - Ochrona zdrowia i opieka społeczna
- M - Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna

Malala ogólna kwota wynagrodzeń wypłacanych w gospodarce narodowej województwa za pracę. W 2000 r. kwota wynagrodzeń wypłacanych w podmiotach gospodarki narodowej województwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób (bez rolnictwa indywidualnego) zmalała o około 60 mln zł (o 0,2%) w stosunku do 1999 r. Jednocześnie przeciętna liczba zatrudnionych w omawianej zbiorowości podmiotów gospodarki narodowej zmniejszyła się o 709,2 tys. osób (o 8,8%), a przeciętne nominalne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 2069,73 zł wobec 1890,82 zł w 1999 r. i wzrosło w stosunku do roku poprzedniego o 9,5%.

Ponieważ dynamika wzrostu tych wynagrodzeń w stosunku do roku poprzedniego była niższa niż wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (110,1%) wartość realna wynagrodzenia brutto zmalała w skali roku o 0,5%.

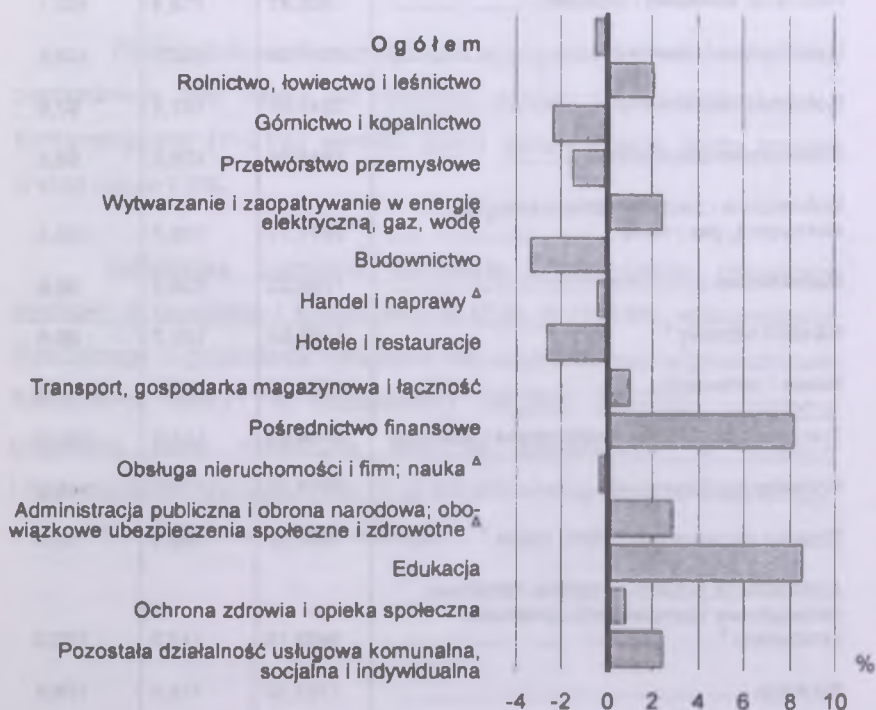
Największe przeciętne nominalne wynagrodzenia miesięczne wystąpiły w górnictwie i kopalnictwie 3247,61 zł (156,9% wynagrodzenia przeciętnego w gospodarce narodowej województwa) oraz w pośrednictwie finansowym 2958,71 zł (odpowiednio 143,0%). Najniższa przeciętna nominalna płaca miesięczna dotyczyła zatrudnionych w hotelach i restauracjach i wynosiła 1190,00 zł (57,5% wynagrodzenia przeciętnego w gospodarce narodowej województwa).

Tabl. 2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektorów własności i sekcji działalności gospodarczej w 2000 r.

Wyszczególnienie	Nominalne		Realne w stosunku do 1999 r. w %
	w zł	1999 = 100	
OGÓŁEM	2069,73	109,5	99,5
sektor publiczny	2093,17	110,2	100,1
sektor prywatny	1631,60	108,8	98,8
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1822,47	112,4	102,1
Rybołówstwo i rybactwo	1957,24	120,7	109,6
Górnictwo i kopalnictwo	3247,61	107,5	97,6
Przetwórstwo przemysłowe	1844,29	108,4	98,5
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2611,77	112,7	102,4
Budownictwo	1765,53	108,4	96,6
Handel i naprawy ^Δ	1705,64	109,7	99,6
Hotele i restauracje.....	1190,00	107,1	97,3
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2034,62	111,2	101,0
Pośrednictwo finansowe	2958,71	119,1	108,2
Obsługa nieruchomości i firm; nauka ^Δ	1937,67	109,8	99,7
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne ^Δ	2432,15	113,3	102,9
Edukacja	1768,52	119,6	108,6
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	1436,05	111,0	100,8
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	1716,39	112,7	102,4

Spadek realnych wartości przeciętnych wynagrodzeń miesięcznych odnotowano w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego w sześciu sekcjach działalności, w których było zatrudnionych około 70% ogółu przeciętnej liczby zatrudnionych w gospodarce narodowej (w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób, bez rolnictwa indywidualnego).

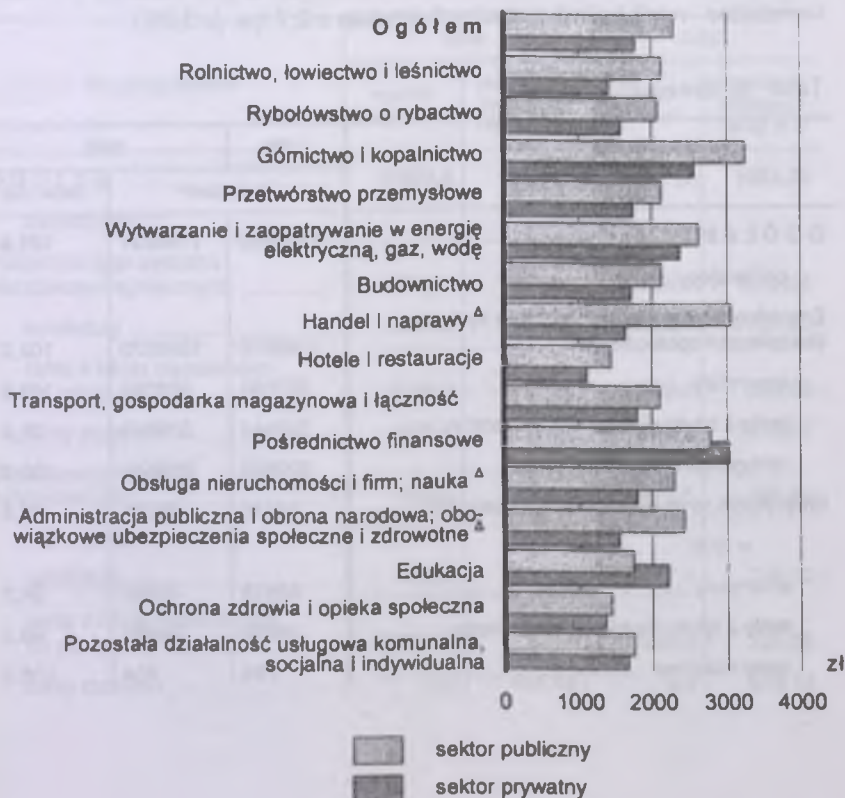
Wzrost/spadek przeciętnego realnego wynagrodzenia miesięcznego brutto według wybranych sekcji działalności gospodarki narodowej w 2000 r. w stosunku do 1999 r.

Szczególnie wysoki spadek realnej wartości wynagrodzeń w 2000 r. odnotowano w stosunku do 1999 r. w budownictwie, a wzrost w edukacji i pośrednictwie finansowym.

W przeważającej liczbie sekcji działalności gospodarczej przeciętne nominalne wynagrodzenie w sektorze publicznym było wyższe niż w sektorze prywatnym (wyjątek - pośrednictwo finansowe; edukacja).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji działalności gospodarczej i sektorów własności w 2000 r.

2.4. Emerytury i renty

Jak wynika z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kas Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przeciętna liczba osób pobierających emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinne wzrosła w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego do 1140,2 tys. osób (o 19,9 tys.; o 1,8%), przy czym liczba emerytów i rencistów pobierających świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wzrosła o 22,6 tys. (o 2,2%), a ilość emerytów i rencistów - rolników indywidualnych zmalała o 2,7 tys. (o 3,6%).

Tabl. 3. Emeryci i renciści

Wyszczególnienie	1999	2000	
	w osobach		1999= 100
O G Ó Ł E M	1120380	1140231	101,8
pobierający:			
Emerytury i renty z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych	1043970	1066570	102,2
emerytury	507090	525388	103,6
renty z tytułu niezdolności do pracy	335944	335640	99,9
renty rodzinne	200936	205542	102,3
Emerytury i renty rolników indywidualnych	76410	73661	96,4
w tym:			
emerytury	48578	45983	94,7
renty z tytułu niezdolności do pracy	26672	26492	99,3
renty rodzinne	794	834	105,0

Przeciętna miesięczna emerytura i renta w 2000 r. w województwie wynosiła 1052,22 zł, tj. o 7,1% więcej niż w 1999 r. W ujęciu realnym oznacza to spadek w stosunku do 1999 r. o 2,7%. Emerytura i renta była wyższa w pozarolniczym systemie ubezpieczeń społecznych w stosunku do przeciętnych świadczeń emerytalno-rentowych rolników indywidualnych (1072,34 zł wobec 760,81 zł). Przeciętna emerytura i renta stanowiła w 2000 r. około połowy (50,8%) przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej (w 1999 r. 51,9%).

Tabl. 4. Świadczenia emerytalne i rentowe brutto

Wyszczególnienie	1999		2000	
	wypłaty w mln zł	przeciętna emerytura i renta w zł	wypłaty w mln zł	przeciętna emerytura i renta w zł
O G Ó Ł E M	13203,6	982,08	14397,3	1052,22
świadczenia z:				
Pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych	12550,7	1001,84	13724,8	1072,34
emerytury	6826,8	1121,89	7546,1	1196,91
renty z tytułu niezdolności do pracy	3285,3	814,94	3519,6	873,83
renty rodzinne	2438,6	1011,35	2659,1	1078,07
Świadczenia rolników indywidualnych	652,9	712,06	672,5	760,81
w tym:				
emerytury	432,4	741,84	437,0	792,02
renty z tytułu niezdolności do pracy	214,8	671,18	229,2	720,89
renty rodzinne	4,6	484,44	5,3	529,14

2.5. Bezrobocie rejestrowane, wydatki z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia

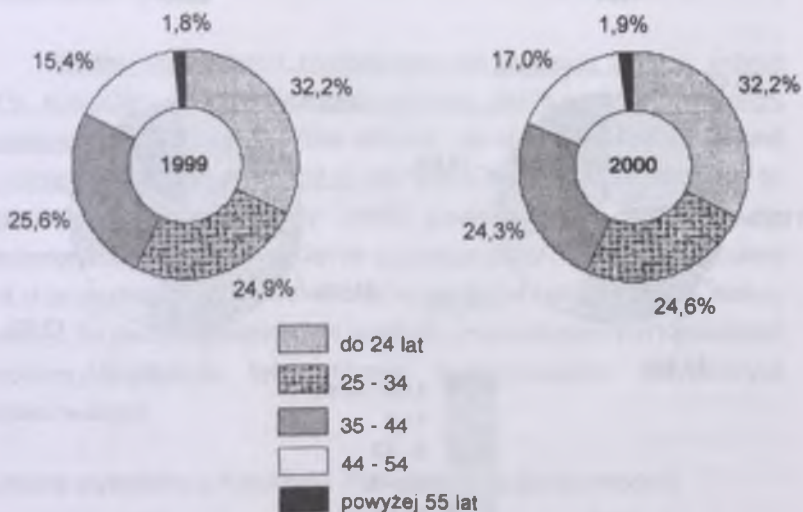
Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w końcu 2000 r. wynosiła 259,8 tys. i wzrosła w okresie roku o 23,6%. Stanowiło to 9,6% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w kraju. Województwo śląskie było drugim w skali województw skupiskiem bezrobotnych w kraju (po województwie mazowieckim). Także stopa bezrobocia rejestrowanego wzrosła w województwie z 10,4% w końcu 1999 r. do 12,9% w końcu 2000 r. (kraj 15,1%).

Wzrósł wśród ogółu bezrobotnych w końcu 2000 r. udział bezrobotnych mężczyzn, na których ciąży tradycyjnie obowiązek utrzymania rodziny do 42,1% wobec 41,0% w końcu 1999 r. Znacznym był udział:

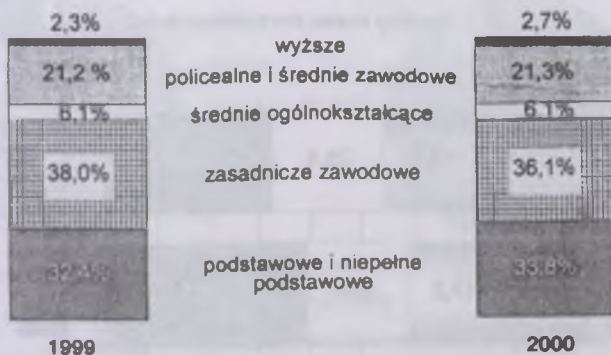
- osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, tj. 84,9% (82,2% w końcu 1999 r.),
- osób młodych w wieku do 24 roku życia (około jedna trzecia) ,
- osób długotrwale bezrobotnych, tj. poszukujących pracy przez okres dłuższy niż 1 rok (101,7 tys. - czyli 39,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych); ich liczba w stosunku do końca 1998 r. wzrosła ponad dwukrotnie (o 109,4%);
- osób z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym oraz zasadniczym zawodowym (łącznie 69,9%).

Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według wieku, wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy
Stan w dniu 31 XII

według wieku

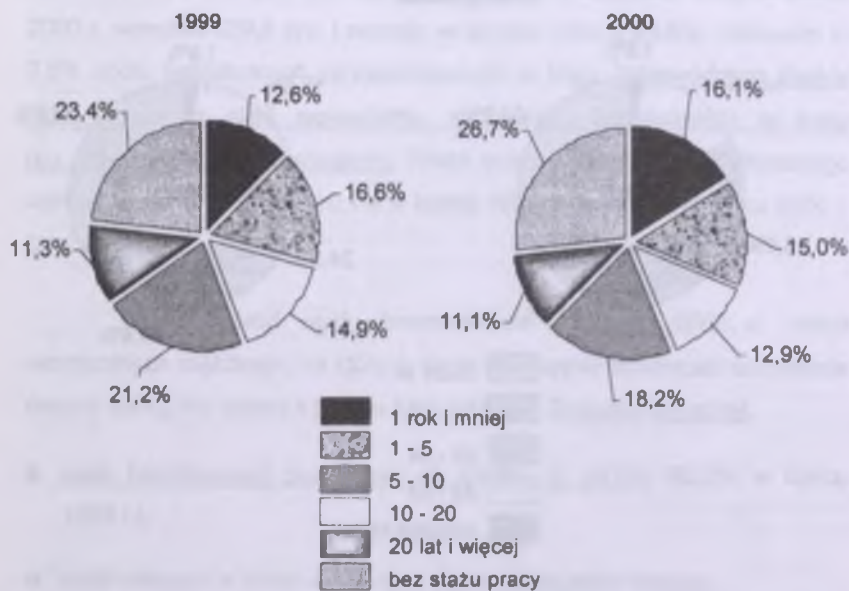

według wykształcenia

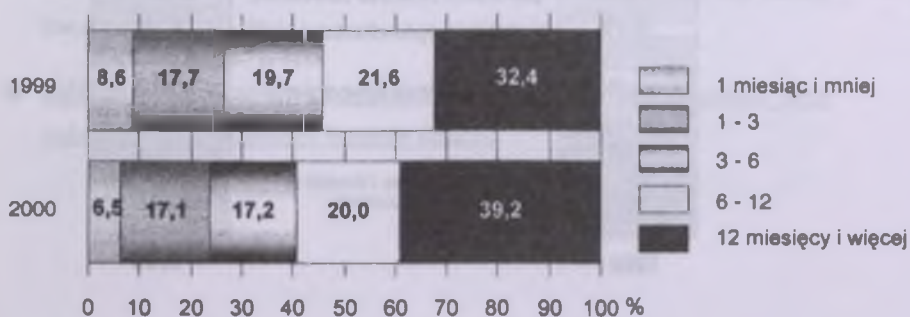

Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według wieku, wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy (dok.)
Stan w dniu 31 XII

według stażu pracy

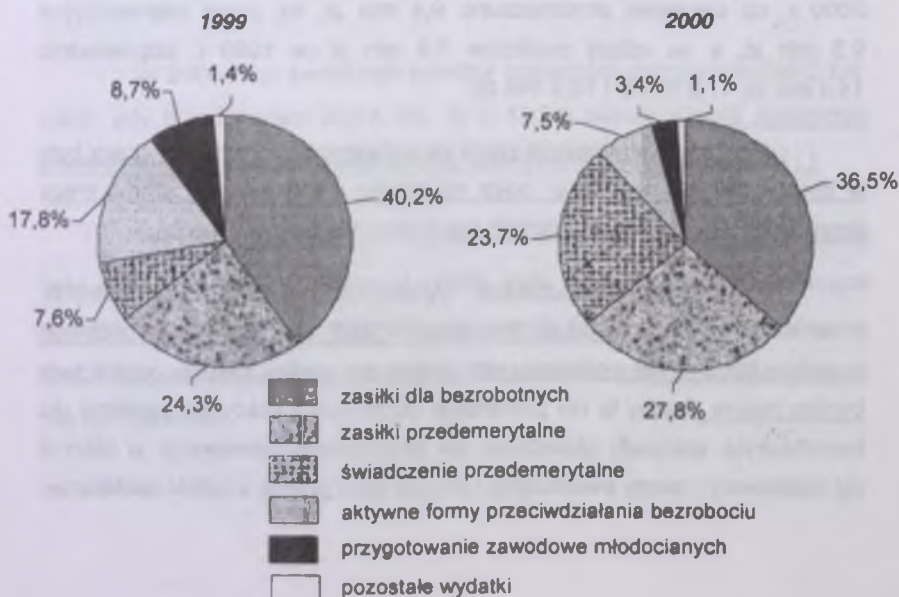
według czasu pozostawania bez pracy

Znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w końcu 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego spowodował także wzrost wydatków z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia. W ciągu 2000 r. wydatki z Funduszu Pracy wynosiły 665,0 mln zł i wzrosły o 51,8% w stosunku do 1999 r.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w końcu 2000 r. jedynie 15,1% posiadało uprawnienia do otrzymania zasiłku dla bezrobotnych. Przeciętna wysokość zasiłku (bez składek na ubezpieczenia społeczne) w grudniu 2000 r. była rzędu 430 zł, gdy przed rokiem odpowiednio 400 zł. Wypłacane z Funduszu Pracy zasiłki przedemerytalne i świadczenia przedemerytalne wynosiły przeciętnie w grudniu 2000 r. około 625 zł i około 1168 zł (w grudniu 1999 r. odpowiednio: około 574 zł i około 1075 zł). Należy zauważyć, że osoby uprawnione do zasiłków przedemerytalnych i świadczeń przedemerytalnych nie były wliczane do zbiorowości bezrobotnych zarejestrowanych.

Struktura wydatków z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia

Największy udział w wydatkach z Funduszu Pracy na obsługę bezrobocia w 2000 r. miały zasiłki dla bezrobotnych ze składkami na ubezpieczenia społeczne, tj. 36,5% (242,8 mln zł). Na zasiłki przedemerytalne i świadczenia przedemerytalne wydatkowano odpowiednio 184,8 mln zł i 157,5 mln zł.

Ważną grupę wśród ogółu bezrobotnych stanowili bezrobotni absolwenci szkół ponadpodstawowych, wobec których urzędy pracy podejmowały specjalne działania (w okresie do 1 roku od chwili ukończenia szkoły) jak m. in. szkolenia, refundacja wynagrodzeń, nadzór nad stażem pracy. Liczba bezrobotnych absolwentów w końcu 2000 r. wynosiła 20,0 tys. tj. 7,7% ogółu (w 1999 r. 17,2 tys.).

Mała skala stosowania aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, na które wydatkowano w 2000 r. 7,5% ogółu wydatków z Funduszu Pracy, tj. 50,2 mln zł, (przed rokiem 17,8%; 74,7 mln zł), w tym na aktywizację zawodową absolwentów w 2000 r. 18,1 mln zł, a w 1999 r. 20,3 mln zł. Wśród innych aktywnych form obniżania bezrobocia w okresie 2000 r. na szkolenia przeznaczono 9,4 mln zł, na prace interwencyjne 9,3 mln zł, a na roboty publiczne 7,4 mln zł (w 1999 r. odpowiednio 14,4 mln zł, 17,9 mln zł i 10,9 mln zł).

Szanse na znalezienie pracy za pośrednictwem urzędów pracy były w dalszym ciągu niewielkie, gdyż na koniec 2000 r. na 1 ofertę pracy przypadało 309 osób bezrobotnych (na koniec 1999 r. - 370 osób).

Z powyższych rozważań wynika, że sytuacja bezrobotnych, a w szczególności sytuacja finansowa 220,6 tys. osób bezrobotnych w końcu 2000 r. nie posiadających prawa do zasiłku (84,9% ogółu) była bardzo trudna. Osoby te nie posiadając dochodów z pracy ani zasiłków dla bezrobotnych stanowiły obciążenie dla gospodarstw domowych, w których się znajdowały i mogły ewentualnie ubiegać się o pomoc z opieki społecznej.

2.6. Świadczenia pomocy społecznej

Wzrastająca liczba osób, które zwróciły się o pomoc społeczną w 2000 r. do jednostek samorządu terytorialnego i do Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, oraz którym tej pomocy udzielono świadczy o tym, że mieszkańcom województwa żyło się coraz trudniej. Wydatki na opiekę społeczną stanowiły w 2000 r. 10.1% wydatków ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego (w 1999 r. - 9,5%, w 1998 r. - 8,2%).

Tabl. 5. Świadczenia pomocy społecznej przez jednostki samorządu terytorialnego

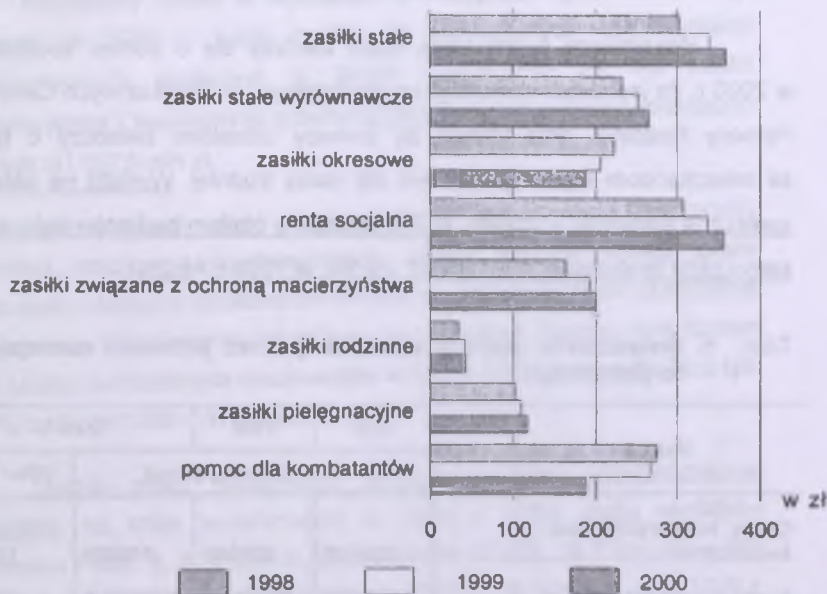
Wyszczególnienie	1998	1999	2000 ^a	
	w liczbach bezwzględnych			1999 = 100
Osoby, którym przyznano świadczenia	231768	220599	249020	112,9
Kwota świadczeń w tys. zł	235245,0	227740,0	300009,8	131,7

a Łącznie ze świadczeniami udzielonymi przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie.

W 2000 r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 249,0 tys. osób, gdy przed rokiem 220,6 tys., tj. o 12,9% więcej. Kwota świadczeń pomocy społecznej wyniosła 300,0 mln zł (o 31,7% więcej niż w 1999 r.).

Wysokość przeciętnych zasiłków ze świadczeń pomocy społecznej była zróżnicowana. Najwyższe to zasiłki stałe i renta socjalne wynoszące w 2000 r. około 360 zł. Około 200 zł wynosiły przeciętne zasiłki związane z ochroną macierzyństwa, a poniżej 200 zł zasiłki okresowe oraz pomoc dla kombatantów.

Wybrane przeciętne zasiłki ze świadczeń pomocy społecznej

Według danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2000 r. w ramach pomocy środowiskowej obejmującej świadczenia materialne i w formie usług, najczęściej pomocy udzielano z powodu bezrobocia (świadczenia przyznano 65,9 tys. rodzin), ubóstwa (53,4 tys. rodzin), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (43,4 tys. rodzin). Przyczynami udzielania pomocy były również niepełnosprawność lub długotrwała choroba (odpowiednio 39,9 tys. rodzin oraz 33,7 tys. rodzin), alkoholizm (10,0 tys. rodzin) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (9,0 tys. rodzin).

W porównaniu do 1998 r. znacznemu zwiększeniu uległa liczba osób objętych pomocą z powodu ubóstwa (o 35,0%) oraz bezrobocia (o 11,4%), co wiąże się zarówno ze wzrostem bezrobocia, jak i z obniżeniem się realnej wartości płac oraz emerytur i rent.

Tabl. 6. Osoby i rodziny objęte pomocą społeczną według powodów przyznania pomocy

Wyszczególnienie	1998		1999		2000	
	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach	rodziny	osoby w rodzinach
Ubóstwo	35134	116739	34029	105230	53392	157641
Sieroctwo	476	1478	704	1975	1216	3104
Bezdomność	2106	3368	2838	3499	2554	3105
Potrzeba ochrony macierzyństwa	9393	39162	9130	38398	9015	3712
Bezrobocie	57711	185185	588829	183884	65938	206371
Niepełnosprawność	34993	85526	35543	89500	39927	99601
Długotrwała choroba	39225	103154	35859	95697	33653	87921
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego ..	40653	160854	39153	150411	43411	157886
Alkoholizm	11032	33145	10000	28581	10024	28302
Narkomania	308	675	278	566	300	604
Trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2068	4141	1806	3393	1460	2754
Kłęsa żywiołowa lub ekologiczna	4	15	298	900	58	155

W 2000 r. z opieki w 115 domach i zakładach stacjonarnych pomocy społecznej korzystało 9,1 tys. osób, tj. o 476 osób więcej niż w poprzednim roku (jednocześnie placówek tych było o 4 więcej, a miejsc rzeczywistych w tych placówkach więcej o 202). Stacjonarna forma opieki społecznej dotyczyła głównie osób przewlekle psychicznie chorych, w podeszłym wieku, umysłowo upośledzonych, przewlekle somatycznie chorych oraz bezdomnych.

2.7. Sytuacja finansowa gospodarstw domowych

Trudną sytuację na rynku pracy województwa śląskiego potwierdzają reprezentacyjne badania budżetów gospodarstw domowych. Na podstawie danych z tego badania można stwierdzić, że wystąpiły pewne zmiany w przeciętnym składzie osobowym gospodarstw domowych według wyłącznego lub głównego źródła utrzymania. W 2000 r. nieco zmalała w stosunku do 1998 r. przeciętna liczba osób pracujących w gospodarstwie domowym (z 1,00 do 0,97), a wzrosła pobierających świadczenia społeczne i inne świadczenia socjalne (z 0,73 do 0,79), co nie może pozostawać bez wpływu na sytuację materialną gospodarstw domowych.

Tabl. 7. Gospodarstwa objęte reprezentacyjnym badaniem budżetów gospodarstw domowych

Wyszczególnienie	1998	1999	2000
Gospodarstwa domowe objęte badaniem	4352	4228	3983
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,90	3,01	2,97
w tym:			
pracujących	1,00	1,00	0,97
pobierających świadczenia społeczne i inne świadczenia socjalne	0,73	0,75	0,79
pozostających na utrzymaniu	1,15	1,22	1,20

2.7.1. Dochody rozporządzalne w gospodarstwach domowych

W 2000 r. przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na 1 osobę wynosił w gospodarstwach domowych ogółem 657,41 zł i był wyższy o 10,1% w stosunku do poprzedniego roku, podobnie jak wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych. Oznacza to, że dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w wymiarze realnym w 2000 r. pozostał na tym samym poziomie co w 1999 r.

Tabl. 8. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	1998	1999	2000
Dochód rozporządzalny w zł	570,14	597,22	657,41
w tym w %:			
z pracy najemnej	53,2	52,1	51,7
z indywidualnego gospodarstwa rolnego lub działki	1,3	1,4	0,9
z pracy na własny rachunek	6,6	6,1	7,8
ze świadczeń społecznych i innych świadczeń socjalnych	34,6	35,5	34,5
Dochód do dyspozycji ^a w zł	548,98	575,50	635,31

^a Dochód rozporządzalny pomniejszony o kwoty przekazane innym gospodarstwom, niektóre podatki (od nieruchomości, spadków i darowizn) oraz straty pieniężne.

Zmieniła się struktura dochodów rozporządzalnych w gospodarstwach domowych liczonych na 1 osobę w gospodarstwie, który jako kategoria niejednorodna składał się z dochodów członków gospodarstwa domowego uzyskiwanych z różnych źródeł, tj. z pracy (najemnej, na własny rachunek, w indywidualnym gospodarstwie rolnym), ze świadczeń społecznych i innych świadczeń socjalnych (m. in. renty, emerytury, zasiłki dla bezrobotnych i z opieki społecznej) oraz pozostałych dochodów (m. in. alimenty, dary, dochody ze sprzedaży mienia). Ponad połowa tych przeciętnych w gospodarstwie dochodów w 2000 r., tj. 51,7% była uzyskiwana z pracy najemnej, około 8% z pracy na własny rachunek, a ponad jedna trzecia ze świadczeń społecznych i innych świadczeń socjalnych (34,5%).

2.7.2. Wydatki gospodarstw domowych

Przeciętne nominalne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osiągnęły w 2000 r. poziom 620,80 zł, tj. wyższy niż przed rokiem o 6,0%.

Tabl. 9. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Towary i usługi konsumpcyjne	1998	1999	2000	
	w złotych			1999 = 100
OGÓŁEM	555,17	585,50	620,80	106,0
w tym:				
Żywność i napoje bezalkoholowe	176,44	176,18	189,54	107,6
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	18,34	19,87	20,18	101,6
Odzież i obuwie	34,77	33,14	32,51	98,1
Użytkowanie mieszkania i nośniki energii	104,12	116,81	122,19	104,6
Wypożyczenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	32,50	39,37	42,03	106,8
Zdrowie	23,52	24,19	26,91	111,2
Transport	44,05	62,87	66,50	105,8
Łączność	11,40	16,13	21,20	131,4
Rekreacja i kultura	40,77	46,82	44,23	94,5
Edukacja ^a	4,52	5,85	8,32	142,2
Restauracje i hotele	6,87	10,02	11,44	114,2

^a Bez wychowania przedszkolnego.

Miesięczne wydatki realne na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2000 r. były mniejsze niż w roku poprzednim o 3,7%, gdyż krajowy wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2000 r. w stosunku do cen z roku poprzedniego wyniósł 10,1%.

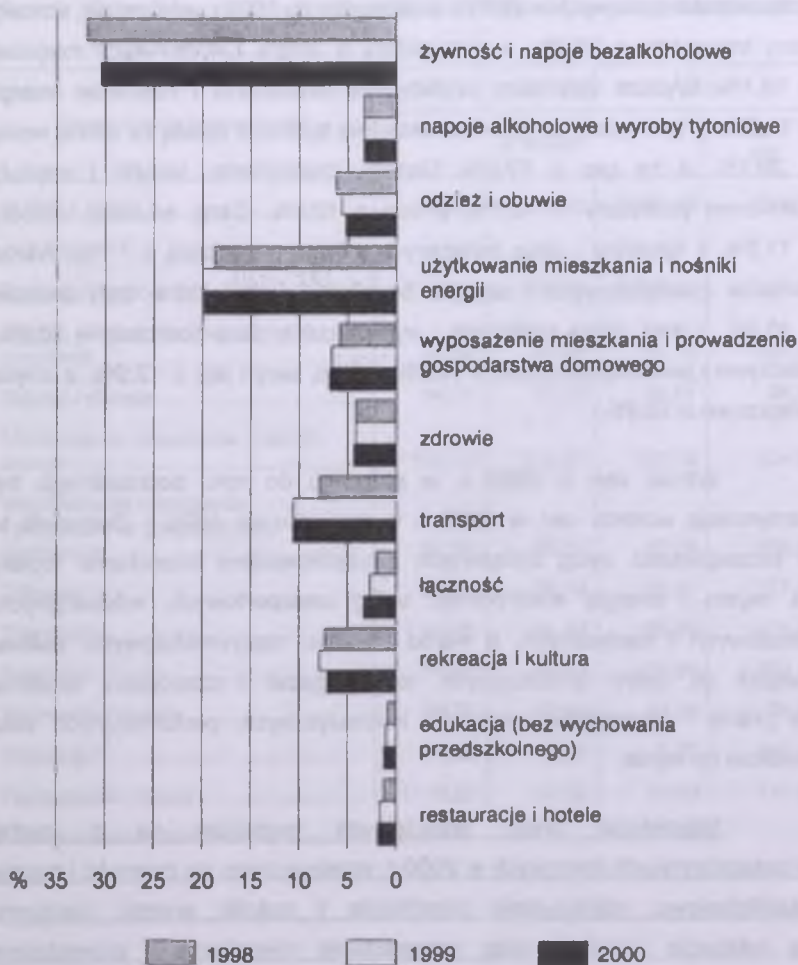
Wśród towarów i usług ważnych z punktu widzenia budżetów gospodarstw domowych w 2000 r. w stosunku do 1999 r. najbardziej wzrosły ceny transportu o 20,0%, w tym paliwa o 36,8% i komunikacji miejskiej o 19,1%. Wyższe były ceny użytkowania mieszkania i nośników energii o 11,2%, w tym opłaty za najem mieszkania łącznie z opłatą za zimną wodę o 20,1%, a za gaz o 17,2%. Gazety, czasopisma, książki i artykuły piśmienne podrożały o 13,6%, a leki o 12,6%. Ceny edukacji wzrosły o 11,5%, a towarów i usług związanych z higieną osobistą o 7,7%. Wśród towarów żywnościowych i napojów bezalkoholowych, które były droższe o 10,0%, cukier, miód, czekolada i wyroby cukiernicze podrożały o 20,5%, pieczywo i produkty zbożowe o 14,3%, mleko, sery i jaja o 12,9%, a mięso wieprzowe o 10,9%.

Wzrost cen w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego był kontynuacją wzrostu cen w 1999 r. w stosunku do 1998 r. Dotyczyło to w szczególności usług związanych z użytkowaniem mieszkania (opłaty za najem i energię elektryczną), usług transportowych, edukacyjnych, pocztowych i medycznych, a wśród towarów nieżywnościowych: paliwa, książek do celów edukacyjnych, leków, gazet i czasopism, środków do prania i czyszczenia, wyrobów kosmetycznych, perfumeryjnych oraz środków do mycia.

Największą część przeciętnych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2000 r. przeznaczano na żywność i napoje bezalkoholowe, użytkowanie mieszkania i nośniki energii, transport, na rekreację i kulturę oraz wyposażenie mieszkania i prowadzenie

gospodarstwa domowego (łącznie około trzy czwarte ogółu). Niewielki był udział w przeciętnych wydatkach kwot na edukację oraz na restauracje i hotele.

Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na wybrane towary i usługi konsumpcyjne na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Wśród przeciętnych wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwie domowym wzrosły w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego w stopniu większym niż przeciętnie wydatki na edukację (o 42,2%) oraz na łączność (o 31,4%), na restauracje i hotele (o 14,2%), zdrowie (o 11,2%), na żywność i napoje bezalkoholowe (o 7,6%) oraz na wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego (o 6,8%).

Najbardziej istotnymi zmianami w strukturze przeciętnych miesięcznych wydatków gospodarstw domowych na 1 osobę w 2000 r. w porównaniu do 1998 r. był spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe, odzież i obuwie oraz rekreację i kulturę oraz wzrost udziału wydatków na transport, użytkowanie mieszkania i nośniki energii a także na łączność.

2.7.3. Spożycie ilościowe artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych

Przeciętne ilościowe spożycie artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych obniżyło się w 2000 r. w stosunku do 1998 r. prawie we wszystkich podstawowych grupach tych artykułów. Jedna osoba w 2000 r. w gospodarstwie domowym przeciętnie spożywała miesięcznie m.in. poniżej 9 kg pieczywa i produktów zbożowych, 5,5 kg mięsa, 0,5 kg ryb, poniżej 13 kg warzyw, 3,6 kg owoców, 0,8 kg sera, 14,5 szt jaj, około 5 l mleka świeżego, napojów mlecznych i jogurtów oraz 1,7 kg cukru.

Tabl. 10. Przeciętne miesięczne spożycie wybranych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Artykuły żywnościowe	Jednostka miary	1998	1999	2000
Pieczywo i produkty zbożowe	kg	9,35	9,01	8,77
Mięso	kg	5,54	5,49	5,50
Ryby ^a	kg	0,45	0,41	0,46
Mleko świeże, napoje mleczne i jogurty	l	5,31	5,17	4,77
Sery	kg	0,85	0,84	0,80
Jaja	szt	14,86	14,90	14,42
Oleje i pozostałe tłuszcze	kg	1,72	1,65	1,62
Owoce	kg	3,50	3,51	3,62
Warzywa	kg	13,61	12,18	12,74
Cukier	kg	1,85	1,87	1,71

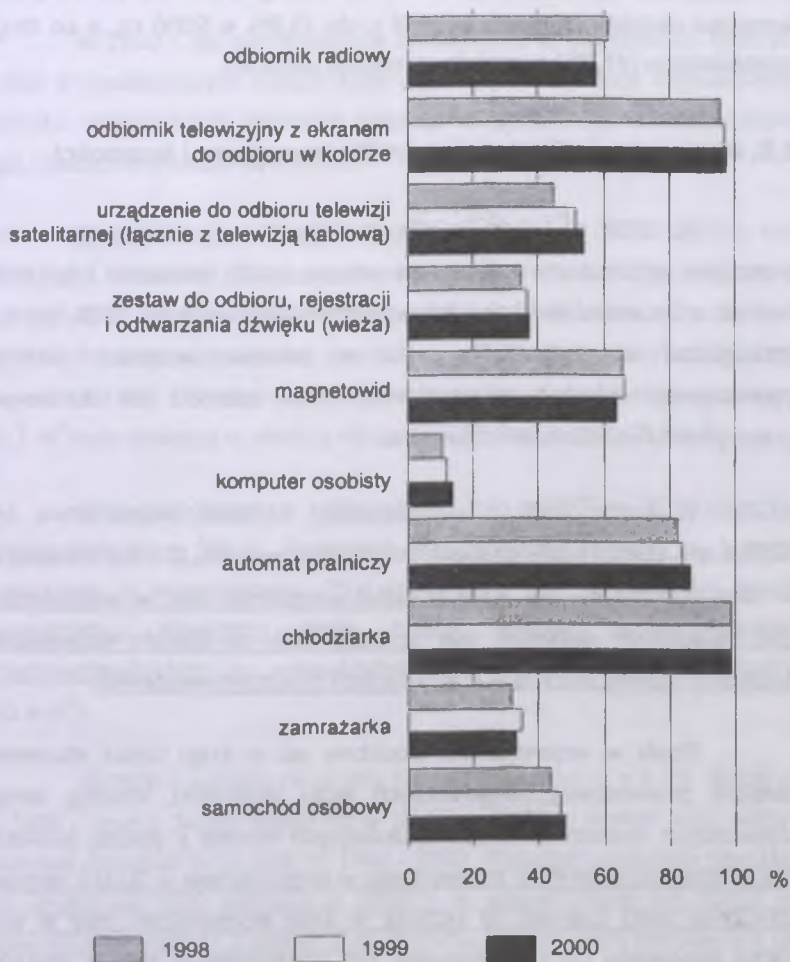
^a Bez ryb solonych, marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garmażeryjnych i panierowanych

W porównaniu z 1998 r. obniżyło się w 2000 r. przeciętne miesięczne spożycie na jedną osobę m.in. pieczywa i produktów zbożowych o ponad 0,5 kg, mleka, napojów mlecznych i jogurtów o ponad 0,5 l, warzyw o około 0,9 kg oraz cukru o 0,1 kg. Nieznacznie wzrosło przeciętne spożycie owoców - o 0,1 kg.

2.7.4. Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania

Jak wynika z reprezentacyjnego badania budżetów gospodarstw domowych w 2000 r. można uznać za zadowalające wyposażenie mieszkań w niezbędne przedmioty trwałego użytkowania potrzebne do sprawnego funkcjonowania gospodarstwa, takie jak chłodziarka i automat pralniczy. Nieomal wszystkie gospodarstwa domowe były wyposażone w odbiornik telewizyjny z ekranem do odbioru w kolorze .

Wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania (w % ogółu gospodarstw domowych)

Chłodziarkę posiadało 98,5% ogółu gospodarstw domowych, telewizor z ekranem do odbioru w kolorze 97,6%, natomiast automat pralniczy 86,6% gospodarstw. Wzrósł odsetek gospodarstw posiadających komputer osobisty (z 10,4% w 1998 r. do 13,8% w 2000 r.), a co drugie gospodarstwo (47,7%) posiadało samochód osobowy.

2.8. Wyposażenie ludności w środki transportu i łączności

W 2000 r. poprawiło się w stosunku do roku poprzedniego przeciętne wyposażenie ludności we własne środki transportu i łączności. Jednak o ile wskaźnik liczby samochodów osobowych na 1000 ludności przewyższał wskaźnik krajowy, to w zakresie łączności (telefonia przewodowa) wskaźnik abonentów na 1000 ludności nie dorównywał przeciętnemu wskaźnikowi krajowemu.

W końcu 2000 r. w posiadaniu ludności województwa było 1273,8 tys. samochodów osobowych zarejestrowanych, tj. o 3,6% więcej niż w roku poprzednim. Na 1000 ludności przypadało więc w województwie 263 samochody osobowe, gdy w kraju 259, co dawało województwu śląskiemu siódma pozycję w porównaniach międzywojewódzkich.

Rosła w województwie, podobnie jak w kraju liczba abonentów telefonii przewodowej (telefonicznych łączy głównych). Według danych dotyczących operatorów telekomunikacyjnych łącznie z pocztą publiczną, liczba abonentów telefonii przewodowej w województwie w 2000 r. wynosiła 281,2 na 1000 ludności (8 pozycja w skali województw), gdy w kraju 283,3 abonentów na 1000 ludności. Dla porównania w 1999 r. wskaźnik wojewódzki wynosił 253,5, a krajowy - 260,7.

3. WARUNKI MIESZKANIOWE

3.1. Sytuacja mieszkaniowa ludności

W 2000 r. nie odnotowano w stosunku do lat poprzednich istotnych zmian w podstawowych wskaźnikach obrazujących sytuację mieszkaniową ludności województwa. Niemniej sytuacja mieszkaniowa w województwie była lepsza niż przeciętnie w kraju.

W województwie śląskim według stanu z dnia 31 XII 2000 r. było 1594,2 tys. mieszkań zamieszkałych i w porównaniu do 1999 r. zasoby te zwiększyły się niewiele - o 4,6 tys. tj. o 0,3%, a ich powierzchnia użytkowa o 0,6%. Przeciętne mieszkanie składało się z 3,43 izb (w miastach 3,32 izb, na wsi 4,00 izb). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosząca 60,7 m² była mniejsza w mieście niż na wsi (56,9 m² wobec 78,8 m²).

W województwie na 1000 ludności było w 2000 r. 328,9 mieszkań (wskaźnik krajowy 306,5). Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę wynosząca w województwie 20,4 m² (wobec 19,2 m² w kraju) dawała województwu śląskiemu dobrą trzecią pozycję w porównaniach międzywojewódzkich po województwie opolskim (21,7 m²) i podlaskim (20,8 m²).

W 2000 r. oddano do użytku 5,6 tys. mieszkań, tj. o 5,1% więcej niż w 1999 r. oraz o 34,9% więcej niż w 1995 r., w którym w skali kraju oddano najmniej mieszkań w okresie lat 1990 - 2000. Wskaźnik oddanych mieszkań do użytku na 1000 ludności w 2000 r. w województwie był niższy niż przeciętnie w kraju (1,2 wobec 2,3). W 2000 r. rozpoczęto budowę 8,9 tys. mieszkań, tj. 7,0% wielkości krajowej. Przeciętne nowo wybudowane mieszkanie w 2000 r. składało się z 4,8 izby, a jego przeciętna powierzchnia użytkowa wynosząca 115,2 m² była mniejsza niż przed rokiem o 1,4 m² (o 1,2%).

3.2. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

Z roku na rok poprawiał się stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne. W końcu 2000 r. w wodociąg wyposażonych było 98,0% ogółu mieszkań zamieszkałych (w 1998 r. 97,4%), ustęp splukiwany posiadało 87,3% mieszkań (w 1998 r. 86,3%), łazienkę posiadało 87,0% mieszkań (w 1998 r. 86,2%), natomiast gaz sieciowy i centralne ogrzewanie odpowiednio 62,6% i 75,7% mieszkań (w 1998 r. odpowiednio 62,2% oraz 73,8%). Nadal istniały różnice w standardzie mieszkań zamieszkiwanych w miastach i na wsi. Według stanu na dzień 31 XII 2000 r. 81,1% mieszkań zamieszkałych na wsi nie posiadało gazu sieciowego, 21,9% centralnego ogrzewania, 21,3% ustępu splukiwanego, 16,1% łazienki, a 5,0% wodociągu.

Mieszkania zamieszkałe wyposażone w instalacje w 2000 r.
(w % ogółu mieszkań zamieszkałych)
Stan w dniu 31 XII

3.3. Zużycie ilościowe wody, gazu, energii elektrycznej, ilość odprowadzanych ścieków siecią kanalizacyjną

Analizując warunki życia ludności województwa nie można pominąć malejącego zużycia przez mieszkańców ilości wody, gazu, energii elektrycznej oraz ilości odprowadzanych ścieków siecią kanalizacyjną. Wiąże się to zarówno ze wzrostem opłat jak i ubożeniem społeczeństwa.

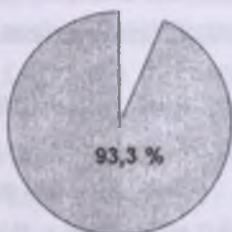
W 2000 r. w gospodarstwach domowych zużyto 185,4 hm³ wody (o 6,8% mniej niż w 1999 r. i o 32,6% mniej niż w 1995 r.). Przeciętne zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 38,2 m³ wobec 56,0 m³ w 1995 r. Rozpatrując w kategorii miasto - wieś można stwierdzić, że zużycie wody na 1 mieszkańca w 2000 r. było dwukrotnie większe w miastach niż na wsi (42,4 m³ wobec 21,7 m³). niemniej zarówno w miastach jak i na wsi występował systematyczny spadek zużycia wody na 1 mieszkańca.

Siecią kanalizacyjną odprowadzono łącznie w 2000 r. 207,5 hm³ ścieków (mniej o 6,2% niż w 1999 r. i o 10,0% mniej niż w 1998 r.). O ile ilość ścieków odprowadzonych w miastach zmniejszyła się w porównaniu do 1999 r. o 7,0%, to na wsi sytuacja była odwrotna - zaobserwowano wzrost ilości odprowadzanych ścieków o 27,5%. Jest to sytuacja korzystna, gdyż wzrastająca ilość ścieków odprowadzanych kanalizacją przyczynia się do zmniejszania zanieczyszczenia środowiska.

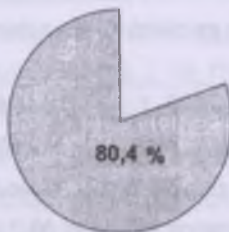
Zużycie gazu z sieci (w jednostkach naturalnych) w 2000 r. na 1 mieszkańca wynosiło przeciętnie 90,7 m³, przy czym w miastach dwukrotnie więcej niż na wsi (100,0 m³ wobec 54,5 m³).

Ludność w miastach korzystająca z sieci rozdzielczej w 2000 r.
 (w % ogółu ludności miast)
 Stan w dniu 31 XII

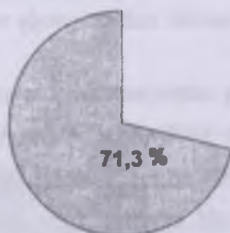
wodociągowej

kanalizacyjnej

gazowej

Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca wynosiło w 2000 r. 653,9 kW h, tj. o 3,5 kW h mniej niż w roku poprzednim. Mieszkaniec miasta zużywał przeciętnie 665,7 kW h energii, tj. mniej niż w 1999 r., o 9,3 kW h, natomiast mieszkaniec wsi 608,4 kW h, tj. więcej o 19,3 kW h.

3.4. Zaległości w opłatach za mieszkanie

Koszty utrzymania mieszkań w ostatnich latach były na tyle wysokie, że około jedna trzecia, czyli ponad 320 tys. lokatorów mieszkań w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, zakładów pracy, komunalnych i wspólnot mieszkaniowych zalegała z opłatami za mieszkanie. W końcu 2000 r. zaległości w opłatach wyniosły 304,9 mln zł. Największe zaległości w opłatach za mieszkanie odnotowano w budynkach należących do spółdzielni mieszkaniowych (133,7 mln zł) oraz komunalnych (120,5 mln zł).

Tabl. 11. Lokatorzy zalegający z opłatami za mieszkanie
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	1999	2000	1999	2000
	w osobach		w % zasobów ogółem	
Lokatorzy w budynkach:				
spółdzielni mieszkaniowych	169323	178756	32,1	33,7
zakładów pracy ^a	39360	33363	25,8	26,8
komunalnych ^b	98192	98268	33,2	33,0
wspólnot mieszkaniowych ^c	4419	9752	21,5	23,2

^a Stanowiących własność lub współwłasność zakładów pracy. ^b Stanowiących własność lub współwłasność komunalną. ^c Stanowiących własność lub współwłasność wspólnot mieszkaniowych.

4. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Województwo śląskie charakteryzowała w 2000 r., szczególnie w miastach duża dostępność do środków komunikacji. W końcu 2000 r. ludność mogła korzystać z 1400 regularnych krajowych linii komunikacji autobusowej: dalekobieżnych (33) regionalnych (201) podmiejskich (1008) i miejskich (158) oraz 28 linii międzynarodowych, a także z 1918 km eksploatowanych na terenie województwa linii kolejowych normalnotorowych.

Zakłady i przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) dysponując w końcu 2000 r. 1843 autobusami, 464 tramwajami i 22 trolejbusami obsługiwały 3,8 mln ludności, tj. niemal cztery piąte ogółu ludności (77,8%). W 2000 r. skorzystało ze środków transportu komunikacji miejskiej 812 mln pasażerów wobec 748 mln w roku poprzednim i wzrost ten (o 8,6%) występował pomimo faktu, że zmniejszył się tabor autobusowy o 27 sztuk (o 1,4%), tramwajowy o 23 szt (o 4,7%) oraz trolejbusowy o 2 szt (o 8,3%). Wzrost przewozu pasażerów komunikacją miejską był związany m. in. ze zwiększeniem długości tras komunikacyjnych autobusowych o 173 km (o 3,2%) oraz wprowadzeniem bardziej nowoczesnych wozów tramwajowych, co pozwoliło na zwiększenie liczby miejsc w tramwajach o 1,4 tys. (o 2,4%).

Rozwojowi komunikacji w województwie śląskim sprzyjała także duża gęstość sieci komunikacyjnej, tj. dróg i linii kolejowych. Na 100 km² powierzchni w końcu 2000 r. występowało:

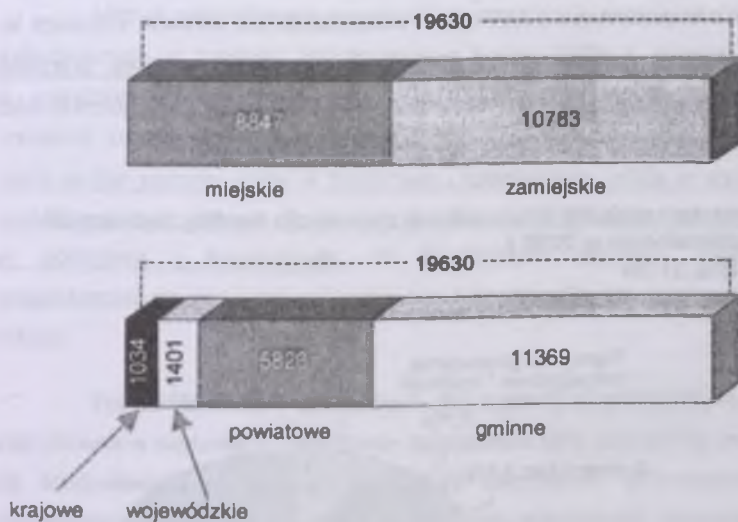
- 159,7 km dróg publicznych o twardej nawierzchni (kraj - 79,9 km na 100 km²),
- 15,6 km eksploatowanych linii kolejowych normalnotorowych (kraj - 6,9 km na 100 km²),

co dawało regionowi śląskiemu pierwszą lokatę w skali województw.

Wśród dróg o twardej nawierzchni w województwie przeważały drogi gminne (57,9%) oraz powiatowe (29,7%). Drogi krajowe oraz wojewódzkie stanowiły 12,4% ogółu dróg o twardej nawierzchni. Przebiegało tu 570 km dróg dwujezdniowych.

Drogi publiczne o twardej nawierzchni w 2000 r.
Stan w dniu 31 XII

katégorie dróg w kilometrach

Jednocześnie wzrosło obciążenie dróg, do czego przyczynił się m. in. wzrost liczby zarejestrowanych w województwie samochodów i ciągników do poziomu 1680,2 tys. w końcu 2000 r. wobec 1627,5 tys. w końcu 1999 r., tj. o 3,2%.

5. WARUNKI PRACY

W związku z dużą koncentracją przemysłu ciężkiego w województwie śląskim warunki pracy od wielu lat były trudne. Likwidacja lub modernizacja przestarzałych zakładów pracy oraz dostosowywania warunków pracy do norm stosowanych w krajach Unii Europejskiej spowodowała, że w 2000 r. liczba pracujących w warunkach zagrożenia zmalała w stosunku 1999 r. o 41,5 tys. (o 18,1%). Mimo to w dalszym ciągu prawie 188 tys. zatrudnionych w gospodarce narodowej (w zakładach o liczbie pracujących powyżej 9 osób) poza rolnictwem indywidualnym, pracowało w warunkach uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia. Oznacza to, że co czwarty zatrudniony w warunkach zagrożenia w kraju pracował w województwie śląskim, co znajdowało odzwierciedlenie w zachorowalności i wypadkowości oraz w kosztach świadczeń z tych tytułów.

Struktura zatrudnienia w warunkach zagrożenia według wybranych sekcji działalności w 2000 r.

Stan w dniu 31 XII

Ponad połowa zatrudnionych w warunkach zagrożenia pracowała w górnictwie i kopalnictwie (50,7%). Znaczący odsetek zatrudnionych w warunkach szkodliwych stanowili także pracownicy przetwórstwa przemysłowego, transportu, gospodarki magazynowej i łączności oraz budownictwa. Natomiast większą niż przeciętną poprawę warunków pracy mierzoną spadkiem liczby pracujących w warunkach zagrożenia w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano w jednostkach transportu, gospodarki magazynowej i łączności (o 28,8%), w górnictwie i kopalnictwie (o 20,3%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (także o 20,3%).

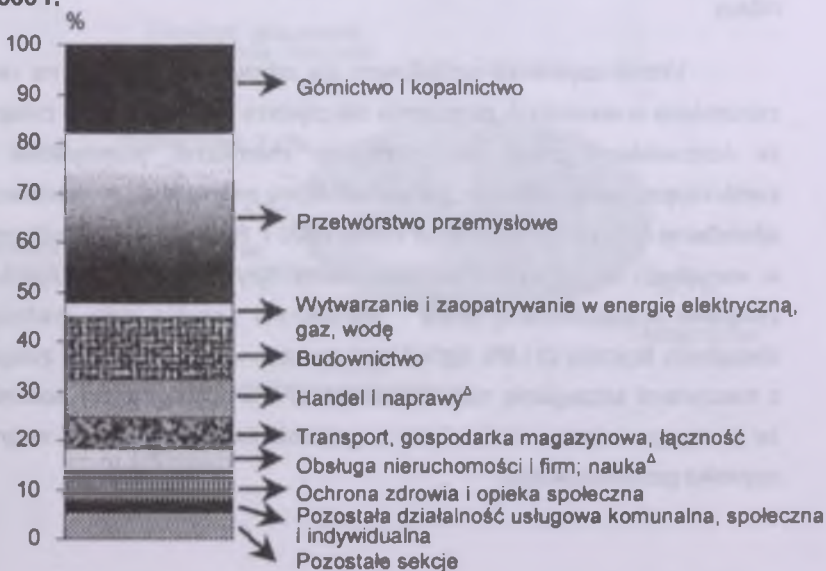
Udział zatrudnionych w warunkach zagrożenia w stosunku do ogółu zatrudnionych w badanej zbiorowości w końcu 2000 r. wynosił 23,5%, a wskaźnik krajowy 14,0% (w 1999 r. wskaźnik wojewódzki 25,5%, wskaźnik krajowy 14,3%). Na wysokie nasilenie zagrożeń w województwie miały wpływ warunki pracy w górnictwie i kopalnictwie, gdzie w warunkach uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia pracowało 65,0% ogółu zatrudnionych w górnictwie i kopalnictwie. W pozostałych sekcjach działalności gospodarczej stopień nasilenia zagrożeń był zróżnicowany i zdecydowanie niższy.

Wśród czynników szkodliwych dla zdrowia działających na osoby zatrudnione w warunkach zagrożenia najczęstsze były zagrożenia związane ze środowiskiem pracy (np. substancje chemiczne, przemysłowe lub zwłókniające, hałas, wibracje, gorący lub zimny mikroklimat, niedostateczne oświetlenie itp.), które dotyczyły w końcu 2000 r. 60,3% ogółu zatrudnionych w warunkach szkodliwych. Pozostałe osoby były narażone na zagrożenia związane z uciążliwością pracy - wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne (31,9% ogółu) oraz na czynniki mechaniczne związane z maszynami szczególnie niebezpiecznymi (7,8% ogółu). Należy podkreślić, że osoby pracujące w warunkach zagrożenia liczone jeden raz w grupie czynnika przeważającego.

Jak wynika ze Statystycznych Kart Wypadków w 2000 r. zgłoszono w województwie śląskim 14,8 tys. wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy, w których zostało poszkodowanych 14,9 tys. osób, co stanowiło to 15,7% ogółu poszkodowanych w wypadkach przy pracy w kraju. Większość wypadków przy pracy odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (34,6%), w górnictwie i kopalnictwie (17,9%) oraz w budownictwie (12,9%). Śmierć w wypadkach poniosło w 2000 r. 120 osób (86 osób w 1999 r.).

W 2000 r. naicześnie przyczyny wypadków (które mogły być wynikiem kilku przyczyn) były związane z brakiem bezpieczeństwa w zakładzie pracy i dotyczyły niewłaściwego stanu czynnika materialnego w 23 wypadkach na 100. Niewłaściwe samowolne zachowanie się pracownika było przyczyną w 18 wypadkach na 100 oraz także w 18 wypadkach na 100 wystąpił brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym. Niewłaściwy stan psychofizyczny pracownika był jedną z przyczyn w 4 wypadkach na 100.

Struktura wypadków przy pracy według wybranych sekcji działalności w 2000 r.

6. EDUKACJA I WYCHOWANIE

Z dniem 1 września 1999 r. weszła w życie reforma szkolnictwa. W miejsce dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych powstały sześciolateczne szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa. Mimo to przewiduje się, że do 2004 r. będą funkcjonowały obok siebie dwa systemy oświaty i wychowania: stary oraz nowy.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie (bez szkolnictwa wyższego) wyniosły w 2000 r. 3385,9 mln zł., tj. o 15,5% więcej niż w 1999 r. Udział wydatków na oświatę w wydatkach ogółem jednostek terytorialnych w latach 1999-2000 był zbliżony (37,1% w 2000 r. wobec 37,2% w 1999 r.).

Tabl. 12. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie w 2000 r. (bez szkolnictwa wyższego)

Jednostki budżetowe	Wydatki		
	w tys. zł	w % wydatków ogółem	1999 = 100
OGÓŁEM	3385869,2	37,1	115,5
Gmin	1054592,6	44,8	114,7
Powiatów	297910,4	36,0	115,6
Miast na prawach powiatu	1968392,7	36,8	115,7
Województwa samorządowego	64973,5	10,7	120,9

Najwięcej środków rozdysponowano w 2000 r. na szkoły podstawowe (39,4%), szkoły zawodowe (16,8%), przedszkola (12,7%) oraz gimnazja (8,9%). W strukturze rodzajowej wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego przeważały wydatki na wynagrodzenia stanowiące 60,0% wydatków na oświatę i wychowanie (w 1999 r. - 54,2%).

Zmiany demograficzne oraz reforma szkolnictwa spowodowały zmniejszenie ilości szkół podstawowych, wzrost ilości gimnazjów, wzrost liczby szkół średnich ogólnokształcących oraz technicznych i zawodowych (za wyjątkiem zasadniczych zawodowych), jak również policealnych. Liczba szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży w stosunku do roku szkolnego 1999/2000 obniżyła się o 3,5%. Wzrosła liczba gimnazjów (o 2,6%), liceów ogólnokształcących (o 8,2%) i szkół średnich technicznych i zawodowych - bez zasadniczych zawodowych - (o 3,1%). Zmalała natomiast liczba szkół zasadniczych zawodowych (o 6,7%). Największy jednak wzrost dotyczył liczby szkół policealnych (o 18,9%), co świadczy o dążeniu młodzieży posiadającej wykształcenie średnie ogólnokształcące do uzyskania konkretnego zawodu.

W roku szkolnym 2000/2001 w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego zmniejszyła się liczba uczniów w szkołach podstawowych w związku z obserwowanym niżem demograficznym oraz przejściem części uczniów do gimnazjów, natomiast przesuwający się wyżej demograficzny spowodował zwiększenie liczby uczniów w szkołach średnich oraz policealnych. Młodzież dążyła do osiągnięcia jak najwyższego poziomu wykształcenia, a w związku z tym wzrastała również liczba studentów szkół wyższych.

Zwiększył się odsetek uczniów kontynuujących edukację po szkole podstawowej starego typu, który w roku szkolnym 2000/2001 wynosił 92,4% (gdy w roku szkolnym 1999/2000 - 91,6%):

- 35,9% w liceum ogólnokształcącym (przed rokiem 33,4%),
- 35,7% w szkołach średnich zawodowych (przed rokiem 36,2%)
- 20,7% w szkołach zasadniczych zawodowych (odpowiednio 22,0%).

Tabl. 13. Szkolnictwo w roku szkolnym 2000/2001
(bez szkolnictwa wyższego)

Wyszczególnienie	Szkolnictwo					
	podsta- wowe	gimna- zjalne	średnie			police- alne
			ogólno- kształ- cące	techniczne i zawodowe		
				ogółem	w tym zasad- nicze zawo- dowe	
SZKOŁY						
OGÓŁEM	1502	693	314	1154	274	302
Miasta	923	504	300	1110	261	299
Wieś	579	189	14	44	13	3
UCZNIOWIE						
OGÓŁEM	369163	141102	110725	223227	63616	29074
Miasta	283726	113225	107771	218259	62315	29013
Wieś	85437	27877	2954	4968	1301	61
ABSOLWENCI						
OGÓŁEM	143024	-	22231	55196	20202	10964
Miasta	112176	-	21785	54113	19739	10938
Wieś	30848	-	446	1083	463	26

W roku szkolnym 2000/2001 w szkolnictwie podstawowym, gimnazjalnym, średnim oraz policealnym łącznie ze specjalnym uczyło się 873,3 tys. osób (dzieci, młodzieży i dorosłych). W szkolnictwie zarówno podstawowym jak i gimnazjalnym dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2000/2001 na pomieszczenie do nauczania przypadło przeciętnie 20 - 21 dzieci i młodzieży, na nauczyciela 15 - 17 uczniów, a na 1 oddział 22 - 24 uczniów.

Analizując współczynniki skolaryzacji brutto (czyli wyrażony procentowo stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi) można zauważyć, że w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego w szkolnictwie średnim wzrastało zainteresowanie liceami ogólnokształcącymi (wzrost współczynnika skolaryzacji brutto z 27,9% w roku szkolnym 1999/2000 do 30,3% w roku szkolnym 2000/2001), natomiast spadało zainteresowanie szkołami średnimi technicznymi i zawodowymi (spadek współczynnika odpowiednio z 60,1% do 58,7%).

Duża konkurencja na rynku pracy, a także możliwość uzyskania legalnej pracy za granicą po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej sprzyjała nauczaniu zachodnioeuropejskich języków obcych. W roku szkolnym 2000/2001 języka angielskiego jako przedmiotu obowiązkowego uczyło się więcej niż w poprzednim roku szkolnym o 7,5%, a niemieckiego o 5,2%.

W szkolnictwie wyższym następował dynamiczny wzrost zarówno ilości placówek (głównie w wyniku możliwości tworzenia uczelni niepaństwowych) jak i liczby studentów. W roku akademickim 2000/2001 w województwie działało 30 szkół (o 3 więcej niż w poprzednim roku

akademickim oraz o 5 więcej niż dwa lata temu), w których studiowało łącznie 167,7 tys. studentów (o 11,6% więcej niż w roku akademickim 1999/2000 oraz o 25,7% więcej niż dwa lata temu). Naiwięcej studentów (36,7%) wybierało w 2000 r. popularne kierunki związane z biznesem i administracją, natomiast 17,4% kierunki inżyniersko-techniczne, a największą popularnością wśród szkół wyższych cieszył się tradycyjnie Uniwersytet Śląski (39,5 tys. studentów - stan na dzień 30 XI) oraz Politechnika Śląska w Gliwicach (25,6 tys. studentów), gdzie łącznie studiowało 38,8% ogółu studentów.

Zmalała liczba funkcjonujących placówek wychowania przedszkolnego, czyli przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Sytuacja ta spowodowana była likwidacją niektórych przedszkoli ze względu m. in. na zmiany demograficzne. Zmniejsza się liczba dzieci w wieku przedszkolnym, czyli 3 - 6 lat (spadek o 4,6% w porównaniu do końca 1999 r. oraz o 40,1% w porównaniu do końca 1990 r.). Po likwidacji 100 placówek w ostatnich dwóch latach (44 w miastach oraz 56 na wsi) według stanu na początku roku szkolnego 2000/2001 działało 1051 placówek w miastach oraz 589 na wsi.

Do 1309 przedszkoli uczęszczało w roku szkolnym 2000/2001 103,7 tys. dzieci (84,2 tys. w miastach oraz 19,5 tys. na wsi), przy czym zarówno w miastach jak i na wsi było więcej miejsc w przedszkolach niż dzieci. Do klas „zerowych” w 331 oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych uczęszczało łącznie 7,8 tys. dzieci (w tym 3,6 tys. na wsi).

7. OCHRONA ZDROWIA

Wprowadzona z dniem 1 I 1999 r. reforma systemu opieki zdrowotnej spowodowała, że główny ciężar finansowania świadczeń przejęły kasy chorych, natomiast udział budżetów samorządu terytorialnego znacznie się zmniejszył. W 1998 r. wydatki budżetów gmin województwa śląskiego na ochronę zdrowia stanowiły 10,5% ogółu wydatków, natomiast w 2000 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego przeznaczały 4,3% wydatków ogólnych na opiekę zdrowotną.

Tabl. 14. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na ochronę zdrowia w 2000 r.

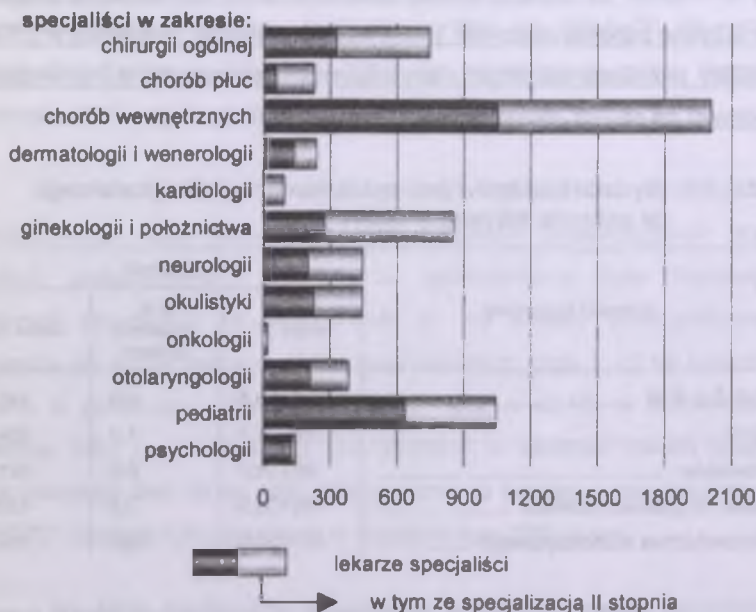
Jednostki budżetowe	Wydatki		
	w tys. zł	w % wydatków ogółem	1999 = 100
OGÓŁEM	393201,3	4,3	148,2
Gmin	39522,7	1,7	104,8
Powiatów	66114,5	8,0	321,0
Miast na prawach powiatu	186108,5	3,5	132,7
Województwa samorządowego	101455,6	16,7	152,0

W 2000 r. pogorszyła się sytuacja chorych oczekujących pomocy ambulatoryjnej i stacjonarnej w stosunku do 1999 r.

Zmniejszyła się liczba zatrudnionego personelu medycznego służby zdrowia: lekarzy o 3,9% (z 12,3 tys. w końcu 1999 r. do 11,8 tys. w końcu 2000 r.), lekarzy dentystów o 10,4% (z 1,7 tys. do 1,6 tys.), pielęgniarek o 1,3% (z 25,4 tys. do 25,1 tys.). Średnio w województwie na 10 tys. ludności w 2000 r. przypadało 24,4 lekarzy, 3,2 lekarzy dentystów, 51,8 pielęgniarek, gdy w 1999 r. odpowiednio 25,3; 3,6 i 52,3.

Wśród 11,8 tys. zatrudnionych lekarzy według stanu na koniec 2000 r. ponad 84% było specjalistami, głównie chorób wewnętrznych (co piąty) i pediatrii (co dziesiąty).

Zatrudnieni lekarze specjaliści w 2000 r. Stan w dniu 31 XII

W lecznictwie ambulatoryjnym mimo wzrostu ogólnej liczby przychodni w 2000 r. w porównaniu do 1999 r. (1004 wobec 889) zmniejszyła się liczba udzielonych porad z 27,7 tys. do 26,6 tys. w 2000 r. Ubyło 64 przychodnie dla ogółu ludności (rejonowe, specjalistyczne i inne) utworzone głównie przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministerstwo Zdrowia. Wzrosła o 38 liczba przychodni służby medycyny pracy (łącznie z ośrodkami medycyny pracy). Wśród przychodni ponad połowę stanowiły

zakłady niepubliczne, tj. 519 (51,7% ogółu), co oznacza wzrost liczby zakładów niepublicznych w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego o 202 jednostki (o 63,7%).

Tabl. 15. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Wyszczególnienie	1999		2000	
	zakłady (stan w dniu 31 XII)	porady udzielone w tys.	zakłady (stan w dniu 31 XII)	porady udzielone w tys.
Przychodnie	889	27731	1004	26626
publiczne	572	25668	485	18249
niepubliczne	317	2063	519	8377
dla ogółu ludności	456	22185	392	17461
służby medycyny pracy (łącznie z ośrodkami medycyny pracy) .	242	3397	280	3135
akademickie	3	86	3	73
spółdzielni	18	542	16	412
rehabilitacyjne	25	44	26	51
prywatne	5	205	24	929
inne	140	1272	263	4565
Ośrodki zdrowia	181	2790	185	2671
Praktyki lekarskie	237	782	776	1624

Dynamicznie rozwijały się prywatne praktyki lekarskie prowadzone w ramach działalności gospodarczej na koszt pacjenta w prywatnych gabinetach. Liczba prywatnych praktyk lekarskich (indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych, a także indywidualnych i grupowych wyłącznie w miejscu wezwania, łącznie z praktykami prowadzącymi badania profilaktyczne w zakresie służby medycyny pracy) wzrosła w 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego ponad 3-krotnie (776 wobec 237).

W lecznictwie stacjonarnym wystąpił w porównaniu do 1999 r. dalszy spadek liczby łóżek w szpitalach w warunkach gdy liczba zakładów stacjonarnej opieki zdrowotnej wynosząca 114 nie uległa zmianie. W końcu 2000 r. liczba łóżek w szpitalach ogólnych (łącznie z łózkami w oddziałach szpitalnych) zmalała o 1,2 tys. (z 30,2 tys. do 29,0 tys.) przy równoczesnym wzroście liczby osób leczonych w 2000 r. o 4,9 tys. (z 751,2 tys. do 756,1 tys.). Wskaźnik łóżek na 10 tys. ludności obniżył się z 62,0 w końcu 1999 r. do 59,9 w końcu 2000 r. Zmniejszyła się liczba łóżek w szpitalach uzdrowiskowych i psychiatrycznych przy jednoczesnym wzroście liczby osób tam leczonych, co pogorszyło warunki leczenia. Wzrosła liczba osób leczonych sanatoryjnie w 2000 r. o 5,4 tys. (o 32,8%) w stosunku do roku poprzedniego.

Szybką pomoc medyczną w razie nagłego zachorowania lub wypadku świadczyło według stanu na koniec 2000 r. 38 działów i oddziałów pomocy doraźnej (łącznie z Wojewódzką Stacją Pogotowia Ratunkowego), 10 filii pomocy doraźnej oraz 262 karetki sanitarne. W ciągu 2000 r. odnotowano 315,5 tys. wyjazdów do zachorowań oraz 44,5 tys. wyjazdów do wypadków. Liczba jednostek pomocy doraźnej w 2000 r. nie uległa zmianie w stosunku do 1999 r., niemniej o 17,2 tys. wzrosła liczba wyjazdów do chorych, a o 1,9 tys. wzrosła liczba wyjazdów do wypadków.

Sieć placówek służby zdrowia uzupełniały apteki i punkty apteczne. Według stanu na koniec 2000 r. w leki i środki medyczne zaopatrywały ludność 1044 apteki (o 7,3% więcej niż w końcu 1999 r. i o 9,6% więcej niż w końcu 1998 r.) i 12 punktów aptecznych I typu nie licząc aptek i punktów aptecznych w stacjonarnych zakładach służby zdrowia. Były to w większości placówki prywatne (95,5%). Sytuacja ludności mieszkającej w miastach była lepsza niż mieszkających na wsi, gdyż na 1 aptekę na wsi przypadało 6,9 tys. osób, przy średniej wojewódzkiej 4,6 tys. osób.

Stan środowiska naturalnego, warunki pracy, struktura spożycia oraz sposób spędzania wolnego czasu w znaczący sposób wpływały na zdrowie ludności. W 2000 r. najczęściej występującymi chorobami były: grypa (131,6 tys. zachorowań), choroby układu krążenia (74,2 tys. zachorowań) oraz zaburzenia psychiczne i choroby układu nerwowego (27,1 tys. zachorowań). Wskaźniki zachorowań na 100 tys. ludności na omawiane choroby wynosiły odpowiednio 2709,4; 1527,6; 557,1 zachorowań.

Wśród stwierdzonych w 2000 r. u 1915 osób chorób zawodowych dominowały charakterystyczne dla przemysłowego regionu uszkodzenia słuchu wywołane działaniem hałasu (38,9%), pylice płuc (24,0%) oraz przewlekłe choroby narządu głosu związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym (13,6%).

Stan zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej - jak wykazały badania profilaktyczne - nie był dobry. Według stanu na koniec 2000 r. stwierdzono m.in. u 199,2 tys. osób choroby układu krążenia, u 59,9 tys. osób cukrzycę, a u 42,9 tys. osób choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (na 100 tys. ludności było chorych odpowiednio: 4109,7 osób, 1236,1 osób oraz 884,8 osób).

8. KULTURA

Podobnie jak w przypadku edukacji oraz ochrony zdrowia i opieki społecznej, również kultura podlegała reformom, w wyniku których niemal wszystkie instytucje kultury znalazły się w gestii samorządów. Wydatki budżetów samorządu terytorialnego na kulturę i sztukę w 2000 r. wyniosły 307,7 mln zł (wzrost o 17,1% w porównaniu do 1999 r.), co stanowiło 3,4% wszystkich wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego (w 1999 r. - 3,3%).

Tabl. 16. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i sztukę w 2000 r.

Jednostki budżetowe	Wydatki		
	w tys. zł	w % wydatków ogółem	1999 = 100
OGÓŁEM	307702,4	3,4	117,1
Gmin	88691,5	3,8	107,2
Powiatów	3224,6	0,4	182,3
Miast na prawach powiatu	165173,8	3,1	119,9
Województwa samorządowego	50812,5	8,3	125,3

Biblioteki są jedną z najbardziej dostępnych i podstawowych instytucji upowszechniania kultury. Liczba placówek bibliotecznych (bibliotek, filii oraz punktów bibliotecznych) zmniejszyła się z 951 na koniec 1998 r. do 916 na koniec 2000 r., lecz zwiększył się księgozbiór (z 15593,3 tys. woluminów na koniec 1998 r. do 16827,1 tys. woluminów na koniec 2000 r.) oraz liczba czytelników zarejestrowanych w ciągu roku (z 1015,3 tys. w 1998 r. do 1048,2 tys. w 2000 r.).

Wypożyczenia księgozbioru w 2000 r. w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiły 4489 woluminów (w 1998 r. 4472 woluminów). Z bibliotek częściej korzystali czytelnicy wsi, gdzie ilość wypożyczeń przypadająca na 1 czytelnika była wyższa niż przeciętnie w województwie w 2000 r. (21,8 woluminów wobec przeciętnej wojewódzkiej 20,8 woluminów na 1 czytelnika).

W porównaniu do 1999 r. zmniejszyła się frekwencja w kinach, chociaż zwiększyła się liczba seansów. Wzrost cen biletów do kin, możliwość oglądania filmów na kasetach video lub płytach DVD oraz coraz liczniejsze korzystanie z telewizji satelitarnej na pewno w istotny sposób wpłynęły na zmniejszenie popularności kin. Mimo, że liczba kin według stanu na koniec roku zwiększyła się z 59 w 1998 r. do 70 w 2000 r., to w 2000 r. na 1 seans przypadało średnio tylko 36 widzów (67 widzów w 1999 r.). Obniżyła się także frekwencja w teatrach oraz instytucjach muzycznych - z 1565,5 tys. osób w 1998 r. do 1464,4 tys. osób w 2000 r.

Dużą rolę w upowszechnianiu kultury pełnią muzea. W 38 muzeach województwa gromadzących 1189,1 tys. eksponatów odnotowano w 2000 r. 719 tys. zwiedzających (w tym 303 tys. młodzieży szkolnej zwiedzającej muzea w zorganizowanych grupach). W 2000 r. przeciętnie 148 osób na 1000 ludności zwiedzało muzea i wystawy. Stwierdzić należy, iż rośnie zainteresowanie tą formą kultury, gdyż w 1995 r. odnotowano zaledwie 135 osób zwiedzających te instytucje na tysiąc ludności.

Zauważalne jest zróżnicowanie w dostępie i korzystaniu z instytucji kultury między miastem a wsią. Dotyczy to zarówno gęstości sieci tych instytucji jak też uczestnictwa ludności w różnych formach upowszechniania kultury.

9. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Województwo śląskie jest województwem wysoce zindustrializowanym, lecz proces ten odbył się kosztem degradacji środowiska naturalnego: gleby, powietrza i wody. Według stanu na koniec 2000 r. prawie 6 tys. ha gruntów było zdewastowanych i zdegradowanych i wymagało rekultywacji i zagospodarowania.

Na terenie województwa działało 341 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza atmosferycznego, w tym 88 nie posiadało urządzeń do redukcji zanieczyszczeń. Zakłady szczególnie uciążliwe emitowały w 2000 r. 3.1 ton pyłów oraz 2797.2 ton gazów, łącznie z dwutlenkiem węgla na 1 km² powierzchni (najwięcej w skali województw; wskaźnik krajowy odpowiednio 0.6 ton i 6.7 ton na 1 km²).

Także największa w kraju była w województwie w 2000 r. ilość ścieków komunalnych i przemysłowych nieoczyszczonych na 1 km² powierzchni (4.2 dam³ wobec 1.0 dam³ w kraju). Ponad 73% ścieków przemysłowych oczyszczanych i nieoczyszczanych odprowadzanych było przez zakłady górnictwa i kopalnictwa.

Ilość odpadów przemysłowych uciążliwych dla środowiska wytworzonych przez zakłady w 2000 r. na 1 km² powierzchni ogólnej (bez odpadów komunalnych i odpadów jednostek wytwarzających poniżej 1 tys. ton odpadów rocznie lub posiadających nagromadzone poniżej 1 tys. ton odpadów) wynosiła 3810,4 ton wobec 401,3 ton w kraju, tj. prawie 10-krotnie więcej niż przeciętnie w kraju.

Stan środowiska naturalnego województwa śląskiego w okresie ostatnich pięciu lat polepszył się głównie w efekcie zmian strukturalnych gospodarki narodowej:

- zmalała emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza na 1 km² powierzchni ogólnej (pyłów z 7,1 ton w 1995 r. do 3,1 ton w 2000 r., a gazów - bez dwutlenku węgla - z 51,7 ton w 1995 r. do 49,7 ton w 2000 r.),
- zmalała ilość ścieków przemysłowych i komunalnych nieoczyszczonych na 1 km² z 10,2 dam³ w 1995 r. do 4,2 dam³ w 2000 r.,
- wzrósł odsetek ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych wśród wymagających oczyszczenia z 76,9% w 1995 r. do 88,2% w 2000 r.,
- wzrosła liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków z 53,1% w 1995 r. do 61,7% w 2000 r.,
- zmniejszyła się ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku na 1 km² z 4,0 tys. ton w 1999 r. do 3,8 tys. ton w 2000 r.,
- zmniejszyła się bezwzględna ilość odpadów komunalnych stałych wywiezionych na składowiska (z 1581,0 tys. ton w 1998 r. do 1488,9 tys. ton w 2000 r.).

Mimo to, województwo było w 2000 r. atrakcyjnym regionem do celów rekreacji ze względu na swą różnorodność i występujące tu akweny wodne oraz zalesione tereny górskie Beskidu Śląskiego, Żywieckiego i Małego, a także atrakcyjne obszary Wyżyny Śląskiej i Jury Krakowsko-Częstochowskiej wraz z unikalnymi formami geologicznymi. Ponad 32% powierzchni województwa zajmowały lasy i grunty leśne. W województwie śląskim powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych, prawnie chroniona wynosiła w 2000 r. 22,1% powierzchni ogólnej (kraj odpowiednio 32,5%). Na terenie województwa znajduje się m. in. 59 rezerwatów przyrody, 7 parków krajobrazowych oraz 20 obszarów chronionego krajobrazu.

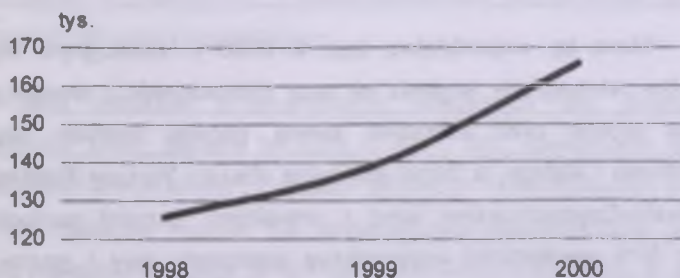
10. STAN BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Pogorszył się stan bezpieczeństwa w województwie śląskim: wzrosła przestępczość, zmalała wykrywalność przestępstw. Polepszył się natomiast stan bezpieczeństwa na drogach, gdyż zmalała w województwie liczba wypadków drogowych wobec wzrostu w kraju.

Jak wynika z danych Śląskiej Komendy Wojewódzkiej Policji w 2000 r. w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wystąpił wzrost przestępczości o około jedną piątą, tj. o 19,0% (kraj wzrost o 13,0%).

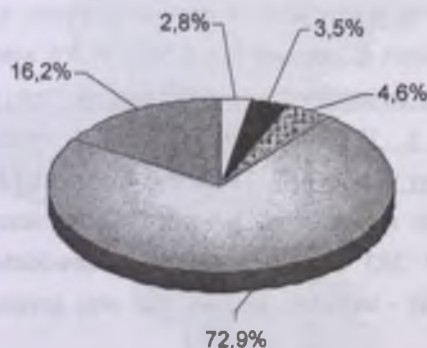
Stwierdzono w 2000 r. 165,8 tys. przestępstw i były to głównie przestępstwa o charakterze kryminalnym (148,7 tys.; 89,7% ogółu). Liczba przestępstw w województwie stanowiła 13,1% ogółu przestępstw kraju.

Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych

Wskaźnik wojewódzki przestępstw na 10 tys. mieszkańców był wyższy od przeciętnej krajowej (341,2 wobec 327,8). Niższa była natomiast wykrywalność przestępstw w województwie wynosząca 46,2%, gdy w kraju 47,8%. W porównaniach międzywojewódzkich, śląskie zajmowało ze względu na znaczną liczbę przestępstw drugie miejsce po województwie małopolskim (z 182,4 tys. przestępstw), a ze względu na wysoką dynamikę przestępczości trzecie miejsce po województwie pomorskim i wielkopolskim, gdzie liczba przestępstw wzrosła odpowiednio o około jedną czwartą i jedną piątą.

Przestępstwa stwierdzone według rodzajów w 2000 r.

przestępstwa:

- przeciwko zdrowiu i życiu
- przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności
- przeciwko rodzinie i opiece
- przeciwko mieniu
- pozostałe

Dokonano na terenie województwa w 2000 r. 4,6 tys. przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, w których 157 osób utraciło życie w wyniku zabójstwa, a 4,3 tys. przestępstw spowodowało uszczerbek na zdrowiu osób poszkodowanych. Przestępstwa przeciwko mieniu (m. in. kradzież rzeczy, kradzież z włamaniem, rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze) wynoszące w 2000 r. 120,8 tys. były naliczniejszym rodzajem przestępstw (72,9% ogółu przestępstw).

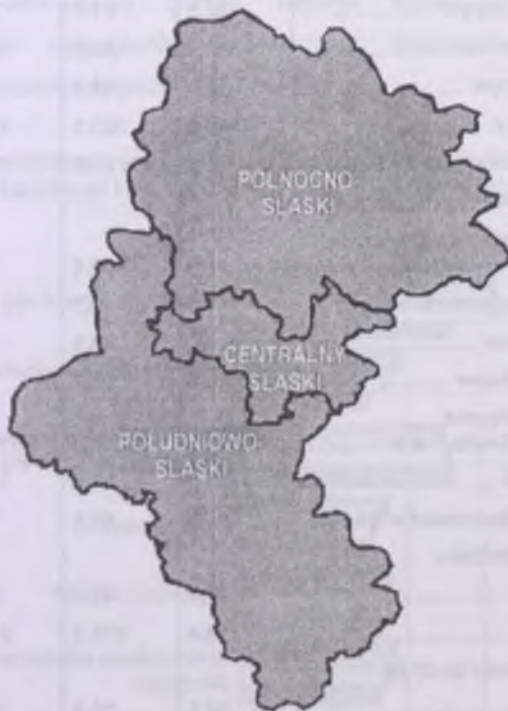
Zmalała w województwie śląskim liczba wypadków drogowych do 6898 w 2000 r. z 7230 w 1999 r. Oznacza to spadek ich liczby o 4,6% wobec wzrostu w kraju o 4,0%. Liczba wypadków drogowych w województwie stanowiła w 2000 r. 12,0% wielkości krajowej.

W 2000 r. w wypadkach drogowych poniosło śmierć 588 osób oraz 8512 było rannych, tj. odpowiednio 9,3% i 11,9% wielkości krajowych. Wskaźnik liczby ofiar śmiertelnych w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców był nainiższy w kraju tj. 121 (przed województwem małopolskim - 124), gdym wskaźnik krajowy wynosił 163. Także wskaźnik liczby śmiertelnych ofiar wypadków na 1 mln samochodów był jednym z najniższych wskaźników w kraju i wynosił 383 (druga lokata po województwie małopolskim ze wskaźnikiem 379) - wskaźnik krajowy 490 ofiar śmiertelnych na 1 mln samochodów.

11. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W PODREGIONACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Województwo śląskie zostało podzielone (od 13 lipca 2000 r.) na trzy podregiony: północnośląski, południowośląski i centralny śląski.

Województwo śląskie według podregionów

Podregiony województwa śląskiego różnią się pod względem warunków naturalnych, rozwoju społeczno-gospodarczego i warunków życia ludności. O sytuacji materialnej ludności podregionów można wnioskować m. in. na podstawie struktury ludności według ekonomicznych grup wieku, liczby i struktury pracujących, przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń, wielkości i stopy bezrobocia rejestrowanego.

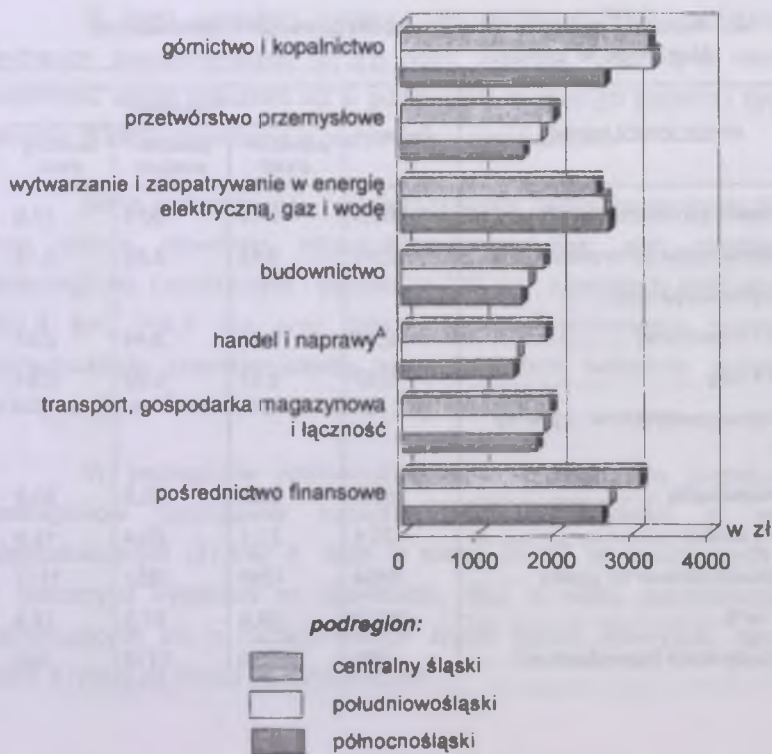
Tabl. 17. Wybrane elementy warunków życia w podregionach województwa śląskiego w 2000 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Podregiony		
		północno-śląski	południowo-śląski	centralny śląski
Ludność w %	100,0	47,6	42,6	9,9
Struktura ludności w % w wieku:				
przedprodukcyjnym	22,5	21,7	24,5	21,2
produkcyjnym	63,4	62,2	62,6	64,7
poprodukcyjnym	14,1	16,1	12,9	14,1
Pracujący ^a w tys.	1390,5	303,5	481,1	606,0
1999=100 (stan w dniu 30 IX)	95,5	94,8	99,5	92,9
w sektorach ekonomicznych w %:				
rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo	15,3	32,6	21,6	1,7
przemysł i budownictwo	41,0	30,7	42,3	45,1
usługi rynkowe	24,9	18,5	19,1	32,7
usługi nierynkowe	18,8	18,2	17,0	20,5
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ^b w zł.....	2066,29	1687,73	2010,58	2212,62
Polska = 100	103,6	84,6	100,8	110,9
Bezrobotni zarejestrowani w tys.	259,8	65,5	78,7	115,6
Długotrwale bezrobotni:				
w % ogółem	39,1	41,1	37,3	39,3
1998=100	209,4	216,2	220,0	199,5
Bezrobotni w wieku do 25 lat				
w % ogółem	32,2	30,5	37,2	29,7
1998=100.....	172,6	152,7	179,0	180,6
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %.....	12,9	14,6	11,6	13,1

^a Stan w dniu 31 XII, według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. ^b Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe (PKP) S.A., poczty publicznej oraz operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej; łącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne płaconymi przez ubezpieczonego pracownika.

Podregion centralny śląski przodował w różnych dziedzinach wyznaczających warunki życiowe ludności zarówno w sensie pozytywnym jak i negatywnym, w szczególności w zakresie lepszej sytuacji finansowej i dostępności do usług publicznej oświaty, służby zdrowia oraz do dóbr kultury przy jednoczesnym znacznym bezrobociu, trudnych i niebezpiecznych warunkach pracy oraz znacznym zanieczyszczeniu środowiska naturalnego. Stosunkowo gorsze warunki życia w porównaniu do pozostałych podregionów województwa śląskiego występowały w podregionie północnośląskim.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według podregionów województwa śląskiego i sekcji działalności gospodarczej w 2000 r.

Podregion centralny śląski charakteryzował się stosunkowo wysokimi wynagrodzeniami nominalnymi wynoszącymi 110,9% poziomu krajowego (podregion południowośląski odpowiednio 100,8%) i najmniejszym udziałem ludności w wieku nieprodukcyjnym, tj. 35,3% (podregion południowośląski 37,4%). Jednocześnie występowało w podregionie centralnym śląskim znaczne bezrobocie rejestrowane wynoszące 115,6 tys. osób i stanowiące 13,1% cywilnej ludności aktywnej zawodowo (wobec 78,7 tys. bezrobotnych w podregionie południowośląskim i stopy bezrobocia - 11,6%). Także w podregionie centralnym śląskim występował największy odsetek osób zatrudnionych w warunkach uciążliwych, niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia, tj. ponad 60% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia w województwie.

Tabl. 18. Warunki mieszkaniowe w podregionach województwa śląskiego w 2000 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Podregiony		
		północno-śląski	południowo-śląski	centralny śląski
Mieszkania zamieszkane w %	100,0	21,7	30,4	47,9
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu ..	3,43	3,45	3,82	3,18
Przeciętna liczba osób :				
na 1 mieszkanie	2,98	3,01	3,44	2,67
na 1 izbę	0,87	0,87	0,90	0,84
Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ² :				
1 mieszkania	60,7	63,5	70,2	53,3
na 1 osobę	20,4	21,1	20,4	19,9
Mieszkania oddane do użytku	5634	1286	3231	1117
w %	100,0	22,8	57,3	19,8
w budynkach indywidualnych	4055	880	2710	465

Przeciętna liczba osób na 1 izbę w zasobach mieszkaniowych zamieszkałych wskazuje na lepsze warunki mieszkaniowe w podregionie centralnym śląskim – wskaźnik 0,84 osób na izbę wobec 0,90 w południowośląskim. Jednocześnie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę była większa w regionie południowośląskim ($20,4 \text{ m}^2$) niż w centralnym śląskim ($19,9 \text{ m}^2$). Należy zauważyć, że wyższa przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w podregionie południowośląskim jest związana z większym przyrostem naturalnym w tym podregionie. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w podregionie południowośląskim była znacznie wyższa niż w centralnym śląskim ($70,2 \text{ m}^2$ wobec $53,3 \text{ m}^2$). Związane to było z wyższą przeciętną liczbą izb w mieszkaniu (odpowiednio 3,82 wobec 3,18).

W ilości mieszkań oddanych do użytku w 2000 r. przodował podregion południowośląski (57,3% ogółu efektów). Oddano tu nieomal trzykrotnie więcej mieszkań niż w podregionie centralnym śląskim i były to głównie (83,9%) mieszkania w budynkach indywidualnych.

Silnie zurbanizowany i uprzemysłowiony podregion centralny śląski miał dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunalną: sieć rozdzielcza wodociągowa, kanalizacyjna i gazowa na 100 km^2 wynosiła tu odpowiednio 307,9 km, 204,7 km oraz 298,6 km. Dla porównania podregion północnośląski charakteryzowały znacznie niższe wskaźniki wyrażone w km na 100 km^2 odpowiednio: 96,3; 21,3 oraz 51,3.

W podregionie północnośląskim w stosunku do pozostałych podregionów występował najwyższy odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym (37,8%) tj. osób w wieku do 17 lat znajdujących się z nielicznymi wyjątkami na utrzymaniu, oraz w wieku poprodukcyjnym utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (renta, emerytura, zasiłki), które z reguły są niższe od wynagrodzeń.

Podregion północnośląski charakteryzowały także:

- znaczny spadek zatrudnienia w końcu 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego, tj. o 5,2% (więcej jedynie w podregionie centralnym śląskim - spadek o 7,1%),
- najniższe w skali podregionów województwa śląskiego średnie miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto ogółem w wysokości 1687,73 zł (84,6% poziomu krajowego), a także najniższe wynagrodzenie w poszczególnych sekcjach działalności (wyjątek obsługa nieruchomości i firm; nauka oraz oświata),
- najwyższa w skali podregionów stopa bezrobocia wynosząca 14,6% wobec 13,1% w podregionie centralnym śląskim i 11,6% w południowo-śląskim,
- najniższe wskaźniki infrastruktury komunalnej jak: długość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej liczonej na 100 km².

Jednocześnie w regionie północnośląskim oddano więcej mieszkań do użytku niż w podregionie centralnym śląskim.

Najgęstsza sieć szkół ponadpodstawowych (bez wyższych) występowała w podregionie centralnym śląskim, tj. 43,8% wszystkich szkół w województwie, natomiast 40,1% ogółu szkół podstawowych mieściło się w regionie południowośląskim.

W regionie centralnym śląskim do wszystkich rodzajów szkół uczęszczało najwięcej uczniów w stosunku do ogółu uczniów tych szkół w województwie, a odsetki te były następujące:

- szkoły podstawowe - 40,4%,
- gimnazja - 41,4%,
- licea ogólnokształcące - 44,1%,
- szkoły średnie techniczne i zawodowe - 46,3%,
- szkoły policealne - 54,0%,

co wynikało w dużym stopniu ze struktury ludności według podregionów.

W podregionie centralnym śląskim najwyższą była dostępność ludności do ambulatoryjnej i stacjonarnej opieki zdrowotnej. Liczba ludności w podregionie centralnym śląskim (w porównaniu do regionu północnośląskiego i południowośląskiego) wynosiła na:

- lekarza – 329 osób wobec 465 i 530 osób,
- pielęgniarkę – 161 osób wobec 219 i 225 osób,
- łóżko w szpitalach ogólnych – 138 osób wobec 206 i 194 osoby.

Mieszkańcy regionu centralnego śląskiego także mogli w większym stopniu korzystać z placówek kultury takich jak teatry i instytucje muzyczne. Liczba ludności na 1 miejsce na widowni w salach stałych tych placówek wynosiła bowiem w podregionie centralnym śląskim 346 osób wobec 575 i 2103 osób odpowiednio w podregionach północnośląskim i południowośląskim. Także największa była w podregionie centralnym śląskim:

- liczba widzów w kinach stałych na 1000 ludności, tj. 621 wobec odpowiednio 315 i 384,
- liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności wynosząca 227 wobec odpowiednio 201 i 211.

Podregion centralny śląski był jednocześnie obszarem najbardziej obciążonym niekorzystnymi zjawiskami oddziałującymi na środowisko naturalne. Zakłady zlokalizowane na tym terenie odprowadzały w 2000 r. do wód powierzchniowych 63,7% ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia oraz emitowały 45,8% zanieczyszczeń pyłowych i 50,6% zanieczyszczeń gazowych w skali województwa. Z drugiej strony ponad 78% ludności zamieszkującej ten region było obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków (według stanu na koniec 2000 r.), podczas gdy w podregionach północnośląskim oraz południowośląskim odpowiednio 47,0% oraz 50,5%. Z kolei najwięcej odpadów (bez komunalnych) nagromadzonych było według stanu w końcu 2000 r. w podregionie południowośląskim (ponad 61% ogółu).

12. PODSUMOWANIE

Województwo śląskie należy do silnie zurbanizowanych i gospodarczo rozwiniętych regionów Polski. Niemniej w ostatnich latach udział województwa w tworzeniu produktu krajowego brutto wykazywał tendencję malejącą oraz mała realny dochód do dyspozycji brutto sektora gospodarstw domowych na 1 mieszkańca, co wskazuje to na pogorszenie warunków finansowych ludności. Fakty te spowodowane były nawarstwianiem się niekorzystnych zjawisk związanych z procesem transformacji gospodarczej oraz wynikały ze zmian struktury ludności.

Malejącej liczbie miejsc pracy i wzrostowi bezrobocia towarzyszyły niższe w skali realnej przeciętne wynagrodzenia, renty i emerytury. Zmiany struktury ludności, tj. wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym i w wieku poprodukcyjnym powodowały dalsze nasilenie napięcia na rynku pracy oraz wzrost odsetka ludności utrzymującej się z niższych, niezarobkowych źródeł utrzymania. O pogorszeniu się przeciętnej sytuacji finansowej ludności świadczy także wzrost skali pomocy społecznej.

W 2000 r. w stosunku do roku poprzedniego:

- niższa była wartość realna dochodów do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca o 0,7% (w 1999 r. w stosunku do 1998 r.),
- liczba pracujących w gospodarce narodowej zmalała o 4,6% (w stosunku do stanu z 30 IX 1999 r.),
- wzrosła liczba bezrobotnych zarejestrowanych według stanu w końcu roku o 23,6%; 84,9% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w końcu roku nie posiadało prawa do zasiłku (w 1999 r. 82,2%); przeciętna wysokość zasiłku w grudniu 2000 r. była rzędu 430 zł,

- wartość realna przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto zmalała o 0,5%,
- wartość realna przeciętnej emerytury i renty zmalała o 2,7%; przeciętna nominalna emerytura i renta stanowiła około połowy przeciętnego nominalnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej (w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób, bez rolnictwa indywidualnego),
- zbiorowość osób korzystających z pomocy społecznej wzrosła o 12,9%, a kwota udzielonej pomocy wzrosła o 31,7%,
- sytuacja finansowa gospodarstw domowych nie poprawiła się; realne dochody rozporządzalne na 1 osobę w gospodarstwach domowych ustaliły się na poziomie z 1999 r., realne wydatki na 1 osobę były niższe o 3,7%; spadł wartościowy udział w wydatkach oraz ilościowe spożycie artykułów żywnościowych; zmalał także udział wydatków na odzież i obuwie oraz rekreację i kulturę; wzrósł udział wydatków na transport, użytkowanie mieszkania i nośniki energii oraz na łączność.

W 2000 r. nie odnotowano istotnych zmian w podstawowych wskaźnikach obrazujących sytuację mieszkaniową ludności województwa (za wyjątkiem stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje sanitarno-techniczne):

- przeciętne mieszkanie składało się z 3,43 izb podobnie jak w roku poprzednim,
- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie wynosiła 2,98 osób (w 1999 r. 3,00 osoby),
- przeciętna powierzchnia 1 mieszkania wynosiła 60,7 m² (w 1999 r. - 60,5 m²),

- mało zużycie ilościowe wody, energii elektrycznej i gazu oraz ilości ścieków odprowadzanych siecią kanalizacyjną; występowały znaczne różnice w wyposażeniu w instalacje sanitarno-techniczne mieszkań na wsi w stosunku do miast,
- koszty utrzymania mieszkań były na tyle wysokie, że w 2000 r. prawie jedna trzecia lokatorów budynków spółdzielni mieszkaniowych, zakładów pracy, komunalnych oraz wspólnot mieszkaniowych zalegała z opłatami za mieszkanie,
- wskaźnik mieszkań oddanych do użytku na 1000 ludności był prawie dwukrotnie mniejszy niż krajowy (1,2 mieszkań wobec 2,3).

W służbie zdrowia w wyniku zmian zapoczątkowanych reformą (wprowadzoną w 1999 r.) zmniejszyła się w 2000 r. liczba personelu medycznego. Pogorszyły się także warunki w szpitalach ogólnych, gdyż na 1 łóżko przypadało w 2000 r. więcej osób niż w 1999 r. (167 osób wobec 161 osób).

W dziedzinie kultury obniżyła się frekwencja w kinach, teatrach oraz instytucjach muzycznych, a zwiększyła się liczba zarejestrowanych czytelników w placówkach bibliotecznych.

Zanieczyszczenie środowiska było znaczne, niemniej na przestrzeni ostatnich lat, głównie w związku z likwidacją przestarzałych zakładów przemysłu ciężkiego sytuacja ta ulega poprawie. Zmalała emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza, wzrósł odsetek oczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych wśród wymagających oczyszczenia, zmniejszyła się ilość odpadów komunalnych stałych wywiezionych na składowiska.

Sieć szkół województwa była dobrze rozwinięta. W roku szkolnym 2000/2001 działało w województwie 1502 szkół podstawowych, 693 gimnazjów, 314 liceów ogólnokształcących, 1154 szkół średnich technicznych i zawodowych oraz 302 szkoły policealne, w których uczyło się łącznie ponad 873 tys. osób (dzieci, młodzieży i dorosłych).

Analizując warunki życia ludności województwa śląskiego według podregionów można stwierdzić, iż łatwiej żyło się mieszkańcom silnie uprzemysłowionego i zurbanizowanego podregionu centralnego śląskiego. Jest to podregion o wyższych przeciętnych wynagrodzeniach (o 7,1% w stosunku do przeciętnych wynagrodzeń w województwie), posiadający dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunalną i techniczną, najgęstszą sieć szkół ponadpodstawowych w województwie, oraz lepszy dostęp do placówek służby zdrowia i kultury.

Pod względem warunków naturalnych najatrakcyjniejsze były regiony południowośląski i północnośląski, gdzie znaczna ilość powierzchni, odpowiednio (27,9% i 20,7%) posiadało szczególne walory przyrodnicze, prawnie chronione (centralny śląski - 4,0% powierzchni). W tych podregionach jest możliwe większe wykorzystanie warunków naturalnych, co może m. in. wpłynąć na poprawę warunków życiowych ludności.

Niekorzystne czynniki zaobserwowane na przestrzeni ostatnich lat w województwie śląskim w sposób znaczący wpływały na zmiany demograficzne. Województwo zamieszkiwane przez 12,5% ogółu ludności Polski, w porównaniu do kraju charakteryzowało się w 2000 r. m. in. ujemnym przyrostem naturalnym, przy dodatnim przyroście naturalnym w kraju (wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności wynosił

minus 0,8 osób wobec 0,3 osób w skali kraju), wyższym wskaźnikiem zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych (10,1 osób wobec 8,1 osób), wyższym ujemnym saldem migracji na 1000 ludności (minus 2,5 osób wobec minus 0,5 osób).

Jak wynika z prognoz sporządzonych przez GUS na koniec 2030 r. należy oczekiwać, że liczba ludności zmniejszy się w województwie śląskim w stosunku do końca 2000 r. o 5,0%, a jej struktura według ekonomicznych grup wieku będzie niekorzystna. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniesie w 2030 r. 17,5% ogółu ludności wobec 22,5% w końcu 2000 r., w wieku produkcyjnym będzie 57,3% ludności wobec 63,4% w 2000 r., a w wieku poprodukcyjnym 25,2% wobec 14,1%. Oznacza to, że ludność w wieku produkcyjnym zmaleje o około 6 pkt procentowych, a w wieku poprodukcyjnym wzrośnie prawie dwukrotnie do około jednej czwartej ogółu ludności, co będzie miało niewątpliwie konsekwencje ekonomiczne i zdrowotne.

Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego 2001

Rocznik Statystyczny Powiatów Województwa Śląskiego 2001

Publikacje zawierają dane dotyczące takich dziedzin jak:

- ludność
- rynek pracy
- rolnictwo
- ochrona środowiska
- infrastruktura komunalna i mieszkania
- handel, transport i łączność
- edukacja i wychowanie
- ochrona zdrowia
- kultura i turystyka
- finanse

Termin wydania: listopad 2001

Cena kompletu: 55,00 zł

Zamówienia
prosimy
nadsyłać
na adres:

Urząd Statystyczny
ul. Owocowa 3
40-158 Katowice

Cena zł 15,00

Urząd Statystyczny w Katowicach
ul. Owocowa 3, 40 - 158 Katowice

Centrala: (32) 258 04 01 do 06
Fax: (32) 258 51 55, 258 66 67

Internet: www.stat.gov.pl
E-mail: DyrekcjaKCE@stat.gov.pl

ISBN 83-88102-16-8